

**Знойдзен
камень-"следавік".
Як захаваць?**
С. 2 — 3

**Навучыць дзіця
музыцы —
без фанаграмы**
С. 5

**Тэатральныя
праблемы
ў суседзяў**
С. 4 — 5

**Метадысты
і аптымізацыя:
якія механізмы?**
С. 7

**Беларускі
след Тараса
Шайчэнкі**
С. 15

Фота са здымак — Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

АМАЛЬ ПРЭМ'ЕРА: "БЕЛЫЯ РОСЫ. ВЯРТАННЕ"

Перад прэс-паказам новай стужкі "Белыя Росы. Вяртанне" наш фотакарэспандэнт Юрый ІВАНОЎ зафіксаваў членаў яе здымачнай групы. На здымку: народны артыст Беларусі Віктар Манаеў, актрыса Ганна Палупанавы, рэжысёр Аляксандра Бутар, акцёры Павел Харланчук і Сяргей Жбанкоў.

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Тэндэнцыі

Сёння ў айчыннага тэлегледача вялікі выбар разнастайных гумарыстычных перадач на любы густ. Вось толькі большасць з іх — прадукт хай сабе і высакаякасны паводле тых або іншых стандартаў, але — цалкам замежны альбо створаны на аснове запазычаных (за немалыя грошы) фарматаў. Беларускія ж аналагі пераважна расійскіх забаўляльных тэлепраектаў па шэрагу прычын не прывабліваюць масавага гледача. Адказаць на пытанне, чаму так сталася, вырашылі журналісты "К" на "лятуцкі", прысвечанай 1 красавіка — Дню гумару.

Юрый ІВАНОЎ (Ю.І.): — Смех — гэта мерка розуму, памятаеце?

Яўген РАГІН (Я.Р.): — Розуму ў нас хапае. Ды вось толькі чамусьці няма добрага гумару.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ (П.В.): — Для мяне гумар як з'ява ў масмедыя доўгі час асацыяваўся з савецкім яшчэ КВЗ. Падаецца, колькі дзясяткаў гадоў таму ў ім

Рассмяшылі пакуль не свайго коміка...

**Калі ні Жванецкага, ні Урганта, ні Петрасяна:
"лятучка" "К" пра асаблівасці нашага гумару**

присутнічала непасрэднасць. У каманды прыходзілі не прафесійныя артысты, а людзі, для якіх было натуральна сказаць штосьці смешнае, мець своеасаблівы погляд на рэчаіснасць. Але я перастаў цікавіцца КВЗ, калі праект стаў на камерцыйны рэйкі: мы бачым каманды, якія едзяць на фестывалі, выкарыстоўваюць у рэпертуары вельмі абмежаванае кола тэм. Карацей, на мой погляд, сёння гумар дастаткова просты, прымітыўны.

Я.Р.: — Але, разам з тым, гумар прыносіць неблагі прыбытак у той жа Расіі...

Сяргей ТРАФІЛАЎ (С.Т.): — Расійскі ці ўкраінскі гумар, няхай і арыентаваны на прымітыўную

тэматыку, усё ж такі смешны, а беларускі — не. Пытанне ж у гэтым...

Я.Р.: — А прычына, чаму не смешна, вельмі простая: няма аўтараў. Няма сатыры, няма гумару, няма беларускага Жванецкага.

Барыс КРЭПАК (Б.К.): — Жванецкі апошнія гады гэтаксама не надта каб смешны, хутчэй, у іншым жанры стаў працаваць...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ (Д.А.): — А колькі беларускіх КВЗшнікаў з'ехалі ў Расію ды піша там сцэнарыі для сіткамаў?

П.В.: — Акрамя фінансаў, з'ехаўшыя ў Расію або Украіну, мяркую, улічваюць яшчэ і магчымасці адзінай інфармацыйнай прасторы: няхай і на расійскім тэлеканале, але ўсё роўна пра мяне даведаюцца на радзіме.

Я.Р.: — І атрымліваюцца "Сваты" якія-небудзь, што глядзіць народ. Ды і нашыя старыя кінанавелы "Беларусьфільма" — іх таксама не трэба спісваць з рахункаў. А яшчэ я з задавальненнем паглядзеў на канале "Беларусь 3" "Хто смяецца апошнім?". Напэўна, ужо ў трэці раз апошнім часам...

П.В.: — Зараз чытаю Марка Твэна. Ён выказвае свой погляд на розныя краіны, з гумарам

апавядае пра народы, пры гэтым нікога не абражаючы. Чытаецца лёгка. Таксама Джэрэма К. Джэрэма можна перачытваць па некалькі разоў. Яшчэ мне вельмі падабаецца Карэл Чапек. Той жа спецыфічны гумар Аскара Уайльда — таксама даспадобы. Мяркую, што ў нас проста падобных творцаў няма...

Б.К.: — Прыгадайце, у такім выпадку, аўтэнтчную паэму "Сказ пра Лысую Гару" — яе ж без смеху нельга чытаць!..

Я.Р.: — Гэта ўжо наша спадчына. Але дзе яна гучала з вялікіх сцэн на шырокую аўдыторыю? Па вялікім рахунку, паэма тая перадавалася з рук у рукі і была актуальнай колькі дзясяткаў гадоў таму.

С.Т.: — Давайце згадаем шо "Рассмяшы коміка". Зыходзячы з нашай версіі, што не так даўно з'явілася на АНТ, смяшыць нашым удзельнікам няма каго. Бо суддзямі выступаюць украінскія КВЗшнікі Уладзімір Зяленскі і Яўген Кашавы...

Пра бачанне гумару ў айчынных медыя журналісты "К" гутарылі ў працягу рэдакцыйнай "лятучкі" — на старонках 2 — 3, 6.

(Працяг. Пачатак на старонцы 1.)

Я.Р.: — А вось двое хлопцаў з Гомеля значны прыз адтуль звезлі, як і настаўніца са Жлобіна, што стала зоркай Інтэрнэту.

П.В.: — Я быў на Фестывалі гумару ў Аўцюках. Уражанні, шчыра кажучы, неадназначныя. Свята, можа, і атрымалася — прыехалі артысты, ансамблі, — але вось толькі гумар там быў вельмі ўмоўны...

Я.Р.: — Што да Аўцюкоў, там рэзерв, лічу, не вычарпаны да канца.

С.Т.: — Яўген, уявіце, вы — прадзюсар тэлеканала. Аўцюкоўскую імпрэзу паставіце ў тэлеэфір, а тым больш — “у піку” па часе рэйтынгамым гумарыстычным шоу на каналах-канкурэнтах?

Я.Р.: — Трэба добра папрацаваць, адсочваць нават “скрытай камерай” нешта сапраўды народнае, што сустракаецца на кожным кроку. Так, пастановачны варыянт у эфір я не даў бы. А вось з жыцця... Толькі пахадзіць з камерай трэба не тыдзень, а пару месяцаў.

Б.К.: — Але не трэба абапірацца адно на вясковы гумар. Як-ні як мы маем багатыя гістарычныя традыцыі, закладзеныя сярэднявечнымі тэатрамі.

С.Т.: — Традыцыі маюцца. Але цалкам пераносіць на нашу сучасную глебу той жа тэатр Уршулі Радзівіл... Быў вопыт у Купалаўскім тэатры. Тут гумар вельмі спецыфічны, шмат у чым заснаваны на своеасаблівым камізме, якія яшчэ трэба сыграць абсалютна геніяльна, каб, у выніку, глядача пераканаць.

П.В.: — Я быў на Фестывалі гумару ў Аўцюках. Уражанні, шчыра кажучы, неадназначныя. Свята, можа, і атрымалася — прыехалі артысты, ансамблі, — але вось толькі гумар там быў вельмі ўмоўны..

Рассмешылі пакуль не свайго коміка...

Кастусь АНТАНОВІЧ (К.А.): — У той жа час, прыгадваюцца гістарычныя беларускія анекдоты, якія пачуў ад выкладчыка ў час вучобы ва ўніверсітэце. Іншая справа — калі яны былі прыдуманы: сёння ці стагоддзі таму.

Я.Р.: — Спадарства, а чаму вы выкрэсліваеце, зноў-такі, тыя ж Аўцюкі? Тамтэйшыя людзі ўмеюць добра жартаваць, па-народнаму шчыра. Чаму гэта не можа быць дадатковай пlynню да прафесійнага гумару?

Д.А.: — Мы ведаем англійскі гумар, юрэйскі... Наш таксама мае адметнасці. Нельга казаць пакуль пра грунтоўнае даследаванне, але мой уласны аналіз анекдотаў, жартаў вылучае такую рысу беларускага гумару,

як “чорны”. Згадайце анекдот: “Ганна, а твой муж па грыбы пойдзе?” — “А ён жа ўчора памёр”. — “Дык што, не пойдзе?”...

Б.К.: — Мне падаецца, самыя смешныя жарты зараз у Інтэрнэце. Там такія бываюць каментарыі, што жываты падарвеш! Прычым дасціпна кажучы пра разумныя рэчы...

Д.А.: — Можна сказаць так, што гумар у нас становіцца ўсё больш ананімным. Бо ў Сеціве можна дазволіць сабе быць смелым. Тыя ж фотажабы, мемы — гэта, лічы, народная творчасць...

кадраў”, “Наша Беларусі” — адаптацыя “Нашай Рашы”. Першы выпуск яе яшчэ можна было глядзець, нешта насачынялі, але далей, на маю думку, уцягнутых арыгінальных (а не адаптаваных пад тэлефармат анекдотаў) сюжэтаў для гэтаў нека не атрымліваецца. Да ўсяго, у абедзвюх праграмах іграюць добрыя акцёры нашых тэатраў, але ці вартыя такія “ролі” іх талентаў?..

Алег КЛІМАЎ (А.К.): — А вы можаце сабе ўявіць, што па нашым тэлебачанні пажартуюць у духу сюжэта пра чэлябінскі завод

альбо пра спартыўную каманду, тэлеглядча з Таганрога, Джамшуда і Раўшана альбо настаўніцы Сняжаны Дзянісаўны?

С.Т.: — З сюжэтных ліній “Нашай Рашы” (калі мы кажам пра запазычанне фармату) нічога нельга было пераняць для “Нашай Беларусі”?

Д.А.: — Паглядзіце, на расійскіх каналах панавала і пануе пэўная прысутнасць самых разнастайных гумарыстычных праграм, пачынаючы ад перадачы “Белы папугай”, якую вёў Нікулін, акцёрскіх капуснікаў да абрыдлага многім “Аншлагу”. Ёсць традыцыя КВЗ, вядомыя артысты і сатырыкі: Хазанаў, Жванецкі, Задорнаў...

А.К.: — Дарэчы, у “Аншлагу” дэманструюцца адны і тыя ж творы цягам многіх гадоў. Нікому не надакучае...

Д.А.: — Так, яго глядзяць. З’явіліся цягам гадоў дзесяці пlynні “Comedy Club”, праграмы Івана Урганта, які жартуе лёгка і нязмушана (абодва варыянты — таксама ж, па сутнасці, адаптаваныя замежныя шоу). У нас няма гэтай разнаўленасці. Скажам, я ведаю людзей, якія маглі б весці гумарыстычныя праграмы, але такое адчуванне, што нікому тое не патрэбна. Для гумару патрабуюцца смеласць, разнаўленасць і — інтэлект.

С.Т.: — Фармат Нікуліна мы можам зняць тым жа Аўсяннікавым, а вось хто можа паспрацаваць за аўдыторыю ў фармаце Петрасяна, Задорнава і Жванецкага? А ў фармаце “Comedy Club”? Паўтару сваю думку: так атрымліваецца, што ўсе гумарыстычныя перадачы, якія робяцца па аналогіі з расійскімі, у нас нясмешныя.

Фактаграфія

Чэмпіянат свету па хакеі ўзбагаціўся праграмай культурных падзей. Калі яна стане даступнай для прэсы, мы абавязкова зробім гід па найбольш яркіх яе пазіцыях.

Аперацыя “Багратыён” адлюстравана на фотаздымках, выстаўка якіх праходзіць у Савеце Рэспублікі. Таксама дэманстраваліся дакументы пра знакамітую ваенную аперацыю.

“Кліч” — так будзе называцца культурны рух беларусаў Малдовы, які з’яднае адразу некалькі аб’яднанняў нашых суайчыннікаў у гэтай краіне. Падрабязна пра падзею — у адным з наступных нумароў “К”.

“Мінская вясна-2014”, распачаўшыся 2 красавіка, будзе доўжыцца на пляцоўках Белдзяржфілармоніі да 28 красавіка. Удзел бяруць артысты з 10 краін.

Кіраўнік Калужскай вобласці Анатоль Артамонаў (злева) уручае падарунак міністру культуры Беларусі Барысу Святлову пад час прэс-канферэнцыі з нагоды адкрыцця гастролей Калужскага абласнога драматычнага тэатра.

■ Рэпліка пра...
...пачаткоўцаў і прафесіяналаў
Вольга ШУКАЙЛА, фатограф:

— Можна сказаць, што — пра набалелае, але з такім сутыкнулася ўпершыню.

Я даўно дзесьці чула, ды і сама потым думала пра гэта: маладыя фатографы часта самі сябе падстаўляюць і абсяцэнняюць сваю працу, кажучы: “Я — фатограф-пачатковец, магу зрабіць фотасесію не за 100 у.а., а за 50”. Ім патрэбен заказ, каб правяціць сябе, ім патрэбна магчымасць. І ўсё ў такім жа духу... Потым у заказчыка, які не звяртае ўвагі на словы “Я — фатограф-пачатковец”, фарміруецца няправільнае ўяўленне пра кошт фотаслугі. І якасць часам мала хвалюе кліента, асабліва калі гэта на самой справе нескладаная здымка. Некаторыя кажучы: “Там жа няма нічога складанага: прыйсці, адзняць ды скінуць фота”.

Праз некаторы час здараюцца такія падступныя сітуацыі, калі да цябе звяртаюцца з просьбай:

“Трэба знайсці фатографа за 10 у.а.”. Пры гэтым 10 у.а. — аплата за чатыры гадзіны здымак, а працаваць трэба тры дні. Гэта значыць, за дванаццаць гадзін працы — 30 у.а., і — “там жа няма нічога складанага”... У гэты момант ты спрабуеш адкрыць чалавеку вочы ды вярнуць у рэальнасць, кажучы: “Выбачайце, але падобная сесія, на добры лад, каштуе 30 — 40 у.а. за гадзіну”. У кошт жа ўваходзіць не проста час ды амартызацыя абсталявання, але і веданне, уменні, досвед, гарантаваны якасны вынік.

Гэта можна ўспрымаць як думкі ўслых, а не заклік да дыскусіі або скаргу. Так, праца на дарозе не валеяцца, але... І наконт заказчыкаў. Часам гучнае імя апошняга можа аказацца проста гучным імем. У адзін цудоўны момант ілюзія разбураецца. Часам лепш працаваць з адэкватнымі, няхай і прасцейшымі, кліентамі.

І яшчэ. У любым выпадку, трэба паважаць працу іншых людзей. Памятаю, у школе была шылда “Паважайце працу прыбіральшчыцы!”, а па Інтэрнэце гуляе “Паважайце працу працоўных!”. Фатографы — гэта з той жа катэгорыі, дарэчы.

■ Топ-10 артыкулаў сакавіка (даня сайта газеты kimpress.by)

1. Матэрыялы выніковай калегіі Міністэрства культуры, № 7.
2. “Арт-бізнес у Беларусі: наш узровень сёння — пейзажы за 300 у.а.?”; аўтар — Ілья СВІРЫН, № 7.
3. “Такім стане помнік...”; аўтар — Барыс КРЭПАК, № 8.
4. “Жэсцы!” ці спектакль “толькі для аграгарадка”?; аўтар — Алег ЧЭЧАНЕЎ, № 9.
5. “ПесняРок-2”: быць або не быць?..; аўтар — Алег КЛІМАЎ, № 8.
6. “Кастынг фантамаў”; аўтар — Ілья СВІРЫН, № 8.
7. “Самасць Цэслера”, інтэрв’ю журналістам “К” (занаваў Ілья СВІРЫН), № 6.
8. “Які лёс чакае “Берагіню”?”; лісты чытачоў “К”, № 8.
9. “Як “не забыцца песні той даўняе вясны” і годна адзначыць 45-годдзе “Песняроў”; аўтар — Сяргей ТРАФІЛАЎ, № 7.
10. “Ці быць “Берагіні” і якой?”; аўтар — Мікола КОЗЕНКА, № 6.

■ Ліст у рэдакцыю

Калі кажучы пра нешта, непадуладнае часу, дык выкарыстоўваюць метафару “высечана на камені”. А ці можна сам камень лічыць сімвалам грунтоўнасці, трываласці, нязменнасці? Біблейскае выслоўе “Час збіраць камяні” некаторыя разумеюць літаральна. Вось прышоў у рэдакцыю ліст...

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Ліст...

“Мне патрэбна кансультацыя па пытанні захавання аб’екта нематэрыяльнай спадчыны. А калі больш канкрэтна — каменя-“спедавіка”. Мною ў Бешанковіцкім раёне, непадалёк ад возера Доўгае, улесе, знойдзены камень з адбіткам, які нагадвае след нагі чалавека. Я пацікавіўся ў людзей, дырэктара мясцовага музея ды іншых краязнаўцаў, ці ведаюць яны што-небудзь пра маю знаходку. Ніхто пра гэты камень не чуў. Упэўнены, і ў афіцыйных крыніцах пра яго інфармацыі няма.

Мне неаб’якавы лёс гэтага помніка прыроды. Я бачу два варыянты яго захавання: уключыць

камень у Нацыянальны рэспр аб’ектаў нематэрыяльнай спадчыны і замацаваць ля яго ахоўны знак, альбо перамясціць яго туды, дзе ён будзе пад аховай. Я маю сядзібу ў вёсцы і планую заняцца агракультурным. Хачу ўпрыгожыць сядзібу садам камянёў. Маю велізарныя жорны ад вадзянога млына і яшчэ сёе-тое. Мяркую, калі перавезці на сядзібу і знойдзены мною “спедавік”, ён будзе пад аховай. Баюся пакінуць яго ў лесе: ён можа знікнуць. Камень невялікі па памерах. Мне ўжо тэлефануюць праз трэціх асоб нейкія людзі, прадстаўляюцца аматарамі даўніны, цікавяцца: пакажы, маўляў, дзе знаходзіцца... Парайце, калі ласка, што рабіць.

З павагай, Алег”.

Парады...

Аўтар ліста просіць нас скантактавацца з начальнікам упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры адносна парады. Выконваючы просьбу чытача, звяртаем да Ігара Чарняўскага, які кажа, што нават калі камень і насамрэч уяўляе каштоўнасць як помнік прыроды і ля яго з’явіцца ахоўны знак, у

Д.А.: — Але да таго часу, пакуль мы будзем рабіць копіі “Нашых Раш” ды “Comedy Club”, якаснага гумару на нашых тэлеканалах не з’явіцца.

А.К.: — Памятаю, была на беларускім тэлебачанні яшчэ спроба некалькі гадоў таму запусціць праграму кшталту “Пражэктар-пэрысхілтан”. Сядзелі за сталом тыя жа Булка, Крыжаноўскі, спрабавалі нешта, былі і паспяховыя жарты, але праект потым кудысьці знік.

Я.Р.: — А было б выдатна паглядзець тыя ж старыя спектаклі, тэлеперадачы “Хрыстафора”. Памятаю, што ў свой час нельга было дастаць білеты ў гэты тэатр...

С.Т.: — Але давайце пагаворым пра тое, што масаваму глядачу бліжэй. Чаму, да прыкладу, у праграме “Вячэрні Мінск” украінскія эпізоды — смешныя, а беларускія — не заўжды, мякка кажучы. Чаму КВЗ, які здымаюць у Мінску, не самы смешны? Мо таму і паказваюць яго часцяком уначы? Не жадаюць людзі з гэтага смяцца, бо — нецікава...

Б.К.: — А як жа наша класіка, Янка Купала, “тудэма-сюдэма” ягоных герояў?

С.Т.: — Для большасці глядачоў — гэта таксама нецікава, як мне падаецца. Прынамсі, поспех у публіцы залежыць, найперш, ад майстэрства акцёраў. Вядома, калі сыграць прафесійна “Пінскую шляхту”, то зала будзе поўная смеху.

Д.А.: — Акрамя разняволенасці ды смеласці акцёра, у гумарыстычнай праграме павінен прысутнічаць і інтэлект. Я ізноў гэта падкрэсліваю. Той жа Ургант не толькі

Д.А.: — У суседзяў з’явіліся цягам гадоў дзесяці пlynі “Comedy Club”, праграмы Івана Урганта, які жартуе лёгка і нязмушана (абодва варыянты — таксама ж, па сутнасці, адаптаваныя замежныя шоу). Скажам, я ведаю людзей, якія маглі б весці гумарыстычныя праграмы, але такое адчуванне, што нікому тое не патрэбна. Для гумару патрабуюцца смеласць, разняволенасць і — інтэлект.

смела вядзе свае перадачы — яго не папракнеш і ў адсутнасці зрудыцы, этыкету, інтэлігентнасці.

Я.Р.: — Пospех залежыць ад укладання творчых сіл і грошай. У нас гэтыя ўкладанні — мінімальныя.

С.Т.: — Але ж мы цяпер не жартуем нават з п’янтосаў ЖЭСаў, што рабіў у савецкі час тэлечасопіс “Фитиль”...

К.А.: — Напэўна, з гэтай нагоды, каб у наш час жыў Аркадзь

Райкін, то айчынная тэлебачанне пабаялася б і яго пусіць у эфір. І яшчэ. На нізкай якасці гумарыстычнага кантэнту на тэлебачанні адбіваецца і адсутнасць у нашай краіне буйных прыватных забавляльных тэлеканалаў, якія маглі б эксперыментавать у эфірнай палітыцы, праводзіць глыбокія маркетынжавыя даследаванні.

Я.Р.: — А давайце пастаім ля прахадной завода пасля заканчэння працоўнай змены: раней рабочыя выходзілі з жывым рогатам, смехам, а цяпер насупленыя ідуць, нібы на ланцугу, у бліжэйшы парк, дзе на кожным плянку — імправізаваны стол...

С.Т.: — Дарэчы, а хто героі нашых анекдотаў? У Савецкім Саюзе былі Шцірліц, Чапаеў, Холмс і Ватсан, Гена з Чабурашкам... А дзе наш Дзед Талаш ці іншыя персанажы? І ці ёсць у нас акцёры, што могуць выклікаць шчыры жывы смех у публікі ў зале або перад тэлеэкранам? Я ўжо не кажу пра акцёраў-сатырыкаў, якія карысталіся б беларускай мовай...

Я.Р.: — Магу згадаць хіба што барда Віктара Шалкевіча, які, акрамя някепскіх вакальных даных, валодае і добрым пачуццём гумару.

Д.А.: — А мо пошук такіх кадраў нашым тэлепрадзюсарам не патрэбны?

К.А.: — А чаму не патрэбны? Таму што гэта рызыка. Значна прасцей ды танней (не трэба выдаткоўваць грошы на раскрутку) набыць расійскі ці ўкраінскі забавляльны прадукт...

Заканчэнне рэдакцыйнай “лятучкі” “К” — на старонцы 6.

Фотасюжэт нумара

Адзін дзень з жыцця каледжа

Наш фотакарэспандэнт Юрый ІВАНОЎ наведаў аўдыторыі Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў, рыхтуючы здымкі для матэрыялу пра ўстановы культуры Мінскай вобласці (глядзіце старонкі 10 — 11). Але паколькі адзнятага матэрыялу атрымалася куды больш, чым тое планавалася першапачаткова, нарадзіўся гэты выпуск “Фотасюжэта нумара”.

Аб’ява*

Установа адукацыі

“Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

- прафесар кафедры графікі;
- старшы выкладчык кафедры малюнка, жывапісу, скульптуры;

- старшы выкладчык кафедры прамысловага дызайну.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы.

Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем

аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас:

220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, аддзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце “Культура” звяртайцеся па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас **kultura@tut.by!**

Час збіраць камяні... А мо пакінуць на месцы?

лесе пільнаваць камень усё адно няма каму. Спадар Алег мае рацыю: камень можа знікнуць. Таму, калі аўтар ліста гарантуе захаванасць каменя на сваёй сядзібе, ён мог бы забраць яго з лесу. Але — выканаўшы пры гэтым пэўныя працэдурны: гэта значыць, паведаміць пра свой намер мясцовай уладзе, атрымаць афіцыйны дазвол на перамяшчэнне каменя, юрыдычна аформіць свой абавязак па захаванні. У любым выпадку, спадару Алегу варта паведаміць пра сваю знаходку ў Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. І яшчэ Ігар Мяфодзевіч дадаў, што, перш чым рэалізоўваць свой намер, Алег музіць усё ж такі высветліць, ці не мае той камень дачынення да мясцовых традыцый і абрадаў, ці не ўключаны ён у духоўнае жыццё наваколля.

Зварнуліся мы па каментарый і да археолага, старшага навуковага супрацоўніка Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Эдварда Зайкоўскага. На ягоную думку, згаданым каменем мусяць заняць

ца навукоўцы. Некалькі гадоў таму нашымі геалагамі быў створаны спіс камянёў — помнікаў прыроды, які можа дапаўняцца. Статус помніка прыроды можа стаць для каменя ахоўнай граматай. Напрыканцы размовы Зайкоўскі папрасіў даслаць яму ліст чытача.

І развагі...

Ідэальным варыянтам мне ўяўляецца пакінуць той камень на месцы, дзе ён ляжыць. Ды, мабыць, не атрымаецца. Усведамляючы, што перамяшчэнне каменя з умоўна нічыйнага лесу на тэрыторыю, якая мае канкрэтнага гаспадара, будзе спрыяць захаванню “следавіка” як помніка прыроды, я мушу з жалем канстатаваць нязводнасць сярод нас звычкі цягнуць у хату (з лесу, поля, завода, калгаса, будоўлі) усё, што “кепка ляжыць”. Усё, да чаго не прыстаўлены міліцыянер. На ваколіцах дачнага пасёлка, дзе стаіць маё лецішча, ёсць лясок, праз які ідзе грунтовая дарога. Там, дзе ля-

сок заканчваецца, а дарога робіць паварот, адкрываецца від на поле. Асабліваю прывабнасць гэтаму някідкаму, характэрнаму для Беларусі краявіду надаваў вялікі камень, які ляжаў на паваротцы. Краявід той памятаю з дзяцінства. Некалькі ж гадоў таму камень, што быў візуальным акцэнтам, знік, і краявід “рассыпаўся”. Прынамсі, страціў частку сваёй выразнасці. Мяркую, хтосьці яго скраў (іншага слова не знаходжу) у свой прыватны “сад камянёў”.

Гэта не закід на адрас аўтара ліста, які таксама згадвае “сад камянёў”, — гэта набалелае. Зараз існуе мода на “альпійскія горкі” ды іншы ландшафтны дызайн, дзе камяні — запатрабаваны чыннік. Эстэтычна абстаўляць уласны побыт людзі нібыта навучыліся, а да прыроды, што за парканам, ставяцца па-варварску. Я чуў, на рабаванні беларускай прыроды ўжо і бізнес ладзіцца... Кажуць, што грузавік камянёў пэўнага стандарту, які ў нашай краіне ніхто не лічыць і не ахоўвае, у Пецярбургу каштуе некалькі тысяч долараў...

Спадзяюся, спадар Алег здолее і камень “следавік” уратаваць, і прэцэдэнту не стварыць. А добрая справа здзейсніцца ў адпаведнасці з заканадаўствам.

Дзяжурны па нумары

Дзеля якой “птушачкі” фестывалім?

Кастусь АНТАНОВІЧ,
рэдактар аддзела
газеты “Культура”

Разам з веснавой цеплынёй у нашай краіне паступова абуджаецца і фестывальны сезон. За лета ў Беларусі праходзяць дзясяткі, калі не сотні, разнастайных адмысловых святаў, фестывалю рознага ўзроўню — ад міжнародных і рэспубліканскіх да раённых і вясковых.

Часцяком геаграфія запрошаных калектываў і выканаўцаў уражвае маштабнасцю і не абмяжоўваецца толькі краінамі-суседкамі. Неаспрэчна, вельмі добра, калі на беларускай зямлі можна ўбачыць таленты, скажам, з Францыі ці Венесуэлы. Цудоўна, калі такім чынам беларускія артысты могуць абменьвацца досведам, удасканалваць свой рэпертуар, наладжваць партнёрскае стасункі. Ды вось толькі ці не галоўная праблема беларускіх фестывалю — іх адмысловы, так бы мовіць “унутраны статус”, які можна акрэсліць як “фестываль дзеля фестывалю”.

А разам з тым, у той жа Германіі ці, скажам, Бельгіі абсалютна нармальнай практыкай для сельскіх народных фестывалю стала тое, што іх наведваюць не толькі і не столькі мясцовыя жыхары, колькі турысты з іншых гарадоў ды нават з замежжа. У выніку і мясцовай супольнасці выгадна (турысты актыўна набываюць адметныя сувеніры тамтэйшых майстроў), і гасцям цікава ақунуцца ў народнае дзейства.

Маюцца выдатныя прыклады ў гэтым плане і ў нас. Згадайма той жа Гальшанскі фэст, білеты куды можна набыць не толькі ля руін старадаўняга палаца, але і нават у Мінску. Ды і недахопу на яркія афішы як у Ашмянах, у юрысдыкцыі якіх знаходзіцца рэшткі палаца, так і ў Мінску напярэдадні падзеі не назіраецца. З-за такой, можна сказаць, прадуманай палітыкі арганізатараў, сярод якіх, дарэчы, — і прыватная кампанія, турыстаў, гатовых заплаціць свае “кроўныя”, кожны раз багата. Спрыяе гэтаму і спецыяльны транспарт, які курсуе ў дзень фестывалю з Мінска да славутай вёскі, а гэта больш за 100 кіламетраў.

Я не кажу ўжо пра буйныя камерцыйныя фестывалі, што ладзяцца ў ваколіцах Мінска, кшталту “Року за баброў” ў Лагойску ці “Сыр-нага фэсту” ў Музеі народнай архітэктуры і побыту. Туды і транспарту багата ходзіць, ды і рэкламнае дзейнасць наладжана. Тое ж можна сказаць і пра “Славянскі базар у Віцебску”, дзе з турыстамі праблем ніколі не ўзнікала.

Чамусьці няма бойкі і паміж турфірмамі за магчымасць арганізацыі так званага фестывальнага турызму. Тлумачыцца падобная сітуацыя нібыта нізкім попытам з боку насельніцтва і няўцягнутай палітыкай арганізатараў: часам даты мерапрыемства пераносяцца за некалькі дзён да адкрыцця, не кажучы пра час пачатку канцэртных дзей, на якія, у ідэале, і збіраюць групы.

А вось у тых жа Паставах на выдатным фестывалі “Звіняць цымбалы і гармонік” ажыятажу ці турыстычнага буму я чамусьці не заўважыў. Парадаксальна: фестываль — міжнародны, а замежных турыстаў няма. Ды добра б замежных — перакананы, мерапрыемства было б цікавае і сталічнай грамадзе. Рэкламы ж, хоць нейкай, — бракуе.

Чамусьці няма бойкі і паміж турыстычнымі фірмамі за магчымасць арганізацыі так званага фестывальнага турызму. Тлумачыцца падобная сітуацыя нібыта нізкім попытам з боку насельніцтва і няўцягнутай палітыкай арганізатараў: часам даты мерапрыемства пераносяцца за некалькі дзён да ўрачыстага адкрыцця, не кажучы ўжо пра час пачатку канцэртных дзей, на якія, у ідэале, і маюць збіраць групы.

Думаецца, арганізатары мусяць адказаць на пытанне, для чаго і для каго праводзіцца той або іншы фестываль, масавае святочнае мерапрыемства. Калі для “птушачкі”, то навошта марнаваць бюджэтныя сродкі? Калі для шырокай і не толькі мясцовай аўдыторыі, то трэба плённа працаваць не выключна з праграмай, але і з рэкламай, не забываючыся пры гэтым на належную інфраструктуру, хай сабе гэта і будзе прадугледжанае месца для палатак ды колькі санітарных кабінак.

Вядома адно: за публіку айчынным фестывалю трэба змагацца. А “Культура”, у сваю чаргу, працягне старацца быць, так бы мовіць, навігатарам у плыні фестывальнага жыцця краіны.

K

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.
Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by,
тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,
абмяркоўвайце на
[facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), vk.com/kimpressby

(Заканчэнне. Пачатак у № 12.)

Пасля нядаўняй сітуацыі, калі труп Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача абвясціла вострум недаверу не творчаму кіраўніцтву, а дырэктару, і апошні, адпрацаваўшы пару месяцаў, пакінуў пост, ізноў паўсталі ўжо знаёмыя пытанні. Хто ў тэатры галоўны? Як будуецца (прынамсі, павінны) адміністрацыйныя адносіны паміж дырэктарам і мастацкім кіраўніком (галоўным рэжысёрам)? Як размяжоўваюцца іх паўнамоцтвы? Хто вызначае рэпертуарную палітыку? Ці мае дырэктар права ўмешвацца ў творчы працэс і дыктаваць, якую п’есу ставіць, а якую — не? Гэтыя, а таксама іншыя пытанні, звязаныя з прызначэннем на кіраўнічыя пасады, асабліва сацыяльна кантрактнай сістэмы для актёрскага складу, нармаваннем спектакляў, крыніцамі фінансавання і акупнасці тэатраў, канфліктнымі сітуацыямі і спосабамі іх пераадолення, а таксама асаблівасцямі працы тэатральных калектываў ва ўмовах рэканструкцыі, я задаў сваім калегам з Латвіі, Літвы (іх меркаванні “К” ужо апублікавала ў № 12 за 2014 г.), Польшчы, Украіны (чытайце іх ніжэй), з якімі пазнаёміўся пад час паездак на міжнародныя фестывалі монаспектакляў.

Канфлікт, рамонт, А што ж мастацкі кіраўнік?

УКРАІНА

Як вярнуць глядача ў залу?

Яўген КУРМАН працаваў рэжысёрам-пастаноўчыкам у тэатрах Кіева, Данецка, Івана-Франкоўска. Паставіў амаль 50 спектакляў па п’есах украінскіх, рускіх і заходнееўрапейскіх класікаў. Яго рэжысёрскія работы адзначаны дыпламамі ды ўзнагародамі на ўкраінскіх і міжнародных тэатральных фестывалю. У цяперашні час ён — галоўны рэжысёр Кіраваградскага абласнога акадэмічнага ўкраінскага музычна-драматычнага тэатра імя Марка Крапіўніцкага.

— Вялікае значэнне ў размежаванні паўнамоцтваў дырэктара і мастацкага кіраўніка мае форма ўласнасці самога тэатра. Ва Украіне гэта могуць быць дзяржаўныя непрыбытковыя прадпрыемствы, проста ўстановы культуры альбо камунальныя ўстановы (як наш тэатр). У сувязі з гэтым ёсць розныя крыніцы фінансавання і, адпаведна, розныя эканамічныя задачы.

Далей буду казаць толькі пра наш тэатр. Згодна са Статутам, дырэктар — першая асоба, і менавіта ён адказвае за ўсё. Рэпертуар жа вызначае я. Але лічу няправільным рабіць гэта без адкрытай дышчырай размовы з дырэктарам, у працэсе якой мы абмяркоўваем усе магчымыя наступствы гэтай пастаноўкі, яе стратэгічныя, тактычныя задачы і іншае. Мяркую, што нам вельмі пашанцавала адно з адным. Мы пазнаёміліся ў ліпені 2012 года, а ў жніўні ўжо, працуючы ў камандзе, узначалі тэатр.

Дырэктар не ўмешваецца ў маю працу і дэкларуе гэта. Ён стварае неабходныя ўмовы для забеспячэння ды ўвасаблення той мастацкай праграмы, якую я генерую. Дзеля справядлівасці варта адзначыць, што некалькі разоў за гэтыя паўтара года ягоныя падказкі істотна спрыялі творчаму працэсу. Па маіх адзнаках, падобнае паспяховае ўзаемадзеянне паміж адміністрацыйнай і творчай часткамі назіраецца ў Вінніцкім, Жытомірскім, Сумскім тэатрах... А вось у Палтаве, Чаркасах — супрацьлеглая сітуацыя.

У Кіраваградзе, пасля працяглай рэканструкцыі і рэстаўрацыі гістарычнага будынка тэатра, куды

яны атрымліваюць з бюджэту, у бюджэт і здаюць. Пытанне: ці ўсе атрымліваюць? Некаторыя тэатры, як, скажам, наш, з’яўляюцца так званымі трансфернымі арганізацыямі. Гэта дазваляе нам 50% заробленага пакінуць на развіццё тэатра. Не на прэмii або заахвочванні, а толькі на развіццё. З-за адсутнасці заканадаўчай базы дабрачыннасцю або спонсарствам у нас ніхто не займаецца, таму кожны тэатр — гэта асобная “планета”, і многае вызначае стаўленне да яго губернатара.

Як працуюць тэатры ва ўмовах рэканструкцыі? Арандуець іншыя памяшканні, ездзяць, гастралююць. Такіх выпадкаў хапае. Рэканструявалі тэатры Палтавы, Кіраваграда... Харкаўскі тэатр музычнай камедыі дваццаць гадоў не мае памяшкання: то ён “жыве” у адным ДК, то чакае пераезду на Малую

сцэну Харкаўскай оперы. Кіеўскі Тэатр на Падоле без уласнага памяшкання — усю сваю гісторыю...

ПОЛЬШЧА

Менеджар і тыя, хто супраць яго...

Кшыштаф ГРАБОЎСЬКІ — лаўрэат і дыпламант міжнародных і польскіх фестывалю монаспектакляў, актёр Тэатра імя Стэфана Жаромскага з польскага горада Кельцы. Моноспектакль “Мілка”, пастаўлены паводле рамана Міхала Валычка “Пясочніца”, у выкананні Кшыштафа адкрываў праграму IX Міжнароднага маладзёжнага тэатральнага форуму “M.@rt.контэкт” у Магілёве.

— У польскіх тэатрах прысутнічае дыферэнцыяваны падзел

Акцёры з краін-суседак — пра адносіны паміж суб’ектамі тэатральнага працэсу

ляецца канцэпцыя развіцця тэатра на пэўны тэрмін і бачанне рэальных шляхоў яе ўвасаблення з прагназаваннем вынікаў. Больш за тое: ёсць загад Міністэрства культуры Украіны аб залічэнні на працу па ўстаноўцы сферы ўсіх кіраўнікоў творчых пасадаў і актёрскага складу на аснове конкурсу. Пералік умоў займае тры старонкі. Кантрактнай сістэмы ў актёрскага складу няма. Пад час прыёму на працу актёра бяруць на дамову тэрмінам на адзін год; пры падаўжэнні такога дагавора двойчы актёр аўтаматычна трапляе ў штат на бестэрміновую працу...

50% заробленага — на развіццё

— На заканадаўчым узроўні нам ніхто не дыктуе норму спектакляў, якія неабходна адпрацаваць за год, — працягвае Яўген Курман. — Але ёсць чыноўнікі на месцах, якія спрабуюць перакласці на тэатры абаронены дзяржавай артыкулы выдаткаў. Іх два: камунальныя плацяжы і зарплата. З розных куткоў Украіны даходзяць навіны пра тое, што чыноўнікі спрабуюць прымуціць тэатры пакрываць камунальныя плацяжы. Але ж усе тэатры — бюджэтныя арганізацыі. Усё, што

адміністрацыйных і творчых функцый. У палове тэатраў кіраўнік — дырэктар, які сумяшчае абедзве функцыі: выканаўчую (адміністрацыйную) і мастацкую. У гэтым выпадку яго намеснікам, другой асобай у тэатры, з’яўляецца галоўны бухгалтар, які нясе юрыдычную адказнасць за фінансы ўстановы. Усё часцей і часцей улады дамагаюцца прызначэння на пасады дырэктараў тэатра кваліфікаваных менеджараў. Аднак, як гэта адбылося ў Польскім тэатры ў Вроцлаве, такая спроба выклікала хвалю пратэстаў з боку грамадскасці па ўсёй краіне. Тэатральныя дзеячы не захачелі пагадзіцца з тым, каб установай кіраваў чалавек, які не ведае спецыфіку прафесіі.

У другой жа палове тэатраў пазіцыі адміністрацыйнай і мастацкай частак падзелены. Мастацкі кіраўнік цалкам адказвае за падбор рэпертуару, актёрскі склад спектакляў, агульную мастацкую палітыку. Да прыкладу, у тэатра, у якім кіруе адзін дырэктар, і супярэчнасцей паміж фінансавым і творчым бакамі не ўзнікае.

Мастацкі або адміністрацыйны кіраўнік прызначаецца на пасаду ў выніку адкрытага конкурсу,

у якім могуць прымаць удзел усе, хто адпавядае яго патрабаванням. Часцей за ўсё гэта прыкладна пляцігадовы стаж працы на кіруючай пасадзе, вышэйшая адукацыя, веданне спецыфікі тэатра, адміністрацыйнага права, уменне кіраваць калектывам, адукацыя ў сферы кіравання, уменне прыцягваць сродкі з фондаў Еўрасаюза, валоданне замежнай мовай і гэтак далей. Тэрмін паўнамоцтваў кіраўніка — ад трох да пяці гадоў. Абавязковымі з’яўляюцца рэкамендацыі ад прафсаюзаў і ад Саюза артыстаў польскіх сцэн.

Таксама існуе магчымасць таго, што дырэктар тэатра асабіста прыме на працу мастацкага кіраўніка тэатра. Ёсць выпадкі, калі ўлады ваяводства ці горада,

самой справе, большасць тэатраў у Польшчы працуе ў страту і фінансуецца за кошт дзяржавы. Труп падпарадкоўваецца альбо ваяводству, альбо гораду. Акрамя таго, існуюць тэатры нацыянальнага рангу, якія атрымліваюць дадатковае фінансаванне ад Міністэрства культуры. Вядома, калектывы таксама шукаюць спонсараў, і большасць іх знаходзіць. Да таго ж, амаль усе тэатры падаюць заяўку на дадатковае фінансаванне ў рамках праграм Міністэрства культуры і Еўрапейскага саюза. Аднак любіць грант ад ЕС мае на ўвазе і “ўласны ўклад”, які ў выпадку атрымання гранта павінен аглядаць тэатр.

Невялікія тэатры ў Польшчы атрымліваюць гадавы бюджэт каля 4 мільёнаў злотых, з якіх на рэаліза-

часам таксама атрымліваюць субсідыі. Але аснова іх існавання грунтуецца на продажах спектакляў. І трымаюцца яны, галоўным чынам, дзякуючы рэпертуару камедыйнага і фарсавага напрамкаў ды запрашэнню на ролі медыйных акцёраў з вядомых серыялаў. Большасць такіх труп працуе ў Варшаве.

І пра канфлікты

Канфлікты, вядома, узнікаюць і ў польскіх тэатрах, прычым апошнім часам — усё часцей. Чым большы розгалас у медыя атрымліваюць праблемы, якія часцей за ўсё з’яўляюць пытанні выкарыстання службовага становішча і адносін у калектыве, — тым хутчэйшая і рэакцыя. Сітуацыю заўсёды вырашае заснавальнік тэатра: урад маршалка ваяводства ці гарадскія ўлады. У астатніх сітуацыях права рашаючага галаса мае міністр культуры і нацыянальнай спадчыны.

Апошнім часам у Польшчы было шмат прыкладаў рэканструкцыі тэатраў. Кожная сцэна мае свае асаблівасці, і яе ўладкаванне залежыць ад задумы рэжысёра. Амаль заўсёды рэканструкцыя прадугледжвае памяншэнне колькасці спектакляў у рэпертуары. Часам адбываецца скарачэнне пасады і штатаў. Але ў асноўным тэатр выступае на сцэнах іншых сяброўскіх калектываў ці ў грамадскіх цэнтрах, дамах культуры. Калі тэатры маюць некалькі сцэн, то так плануюць рамонт, каб доступ у тэатр быў магчымым з дапамогай гэтых пляцовак.

На маю думку...

Хто дзіця навучыць музыцы?

Уладзімір ТКАЧЭНКА, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, гітарыст, кампазітар, аранжыроўшчык:

Вось які парадокс мне бачыцца: у сучасных педагогаў музыкі дыпломы ёсць, прычым па сваёй “намінальнай вартасці” яны аналагічныя тым, што былі і ў маіх настаўнікаў, і ў майго пакалення. Але ж чаму тады сама якасць музычнай адукацыі стала куды ніжэйшай?

У мяне падростае ўнучка, якой цяпер два гады. Нягледзячы на такія малы ўзрост, яна мае патрэбу ў музыцыраванні: гуляючы, у добрым настроі яна можа спяваць. А я так лічу: калі дзіця ў добрым настроі, дык яно пачынае спяваць — і наадварот, бо гэтыя рэчы шчыльна звязаны. Але для таго, каб адчуць ды падтрымаць малечу ў такой тонкай матэрыі, як нараджэнне творчай, і ў прыватнасці, музычнай, жылкі, патрэбна агульная навакольная атмасфера, спрыяльнае асяроддзе.

Ды і наогул, спеў — першае, праз што дзіця далучаецца да музыкі, паколькі каардынацыя не дазволіць яму, скажам, граць на нейкім інструменце. І нават у такім узросце зусім не лішнім быў бы педагог-прафесіянал, але ці знойдзеш у наш час такога? Урэшце, я перакананы: павязь пакаленняў тут яшчэ не перапынена канчаткова. І, пашукаўшы, да дзіцячай музычнай адукацыі можна прыцягнуць адметных спецыялістаў. Гэта не павінны быць тэарэтыкі, але для таленавітых практыкаў спатрэбіцца папера, што дазволіла б ім выкладаць дзецям.

Ды нават перад такімі профі паўстала б праблема: рэпертуар. Нідзе ў эфіры нічога асабліва цікавага не гучыць, тым больш — на нацыянальнай аснове. Але калі абвясціць такую патрэбу праз конкурс або якім іншым чынам, можна будзе выйсці, прынамсі, на педагогаў з розных куткоў краіны, што пішуць арыгінальныя песенныя ці інструментальныя творы для сваіх вучняў. І гэта вельмі важкая крыніца, якой не варта грэбаваць. Вось прыклад: мой знаёмы піша казкі для сваіх дзетак, а нядаўна выдаў іх маленькім накладам. Так што і ў музычнай сферы, перакананы, такія энтузіясты ёсць.

Па вялікім рахунку, як мне тое бачыцца, засталася яшчэ гадоў дзесяць, каб паспець захаваць сувязь паміж пакаленнямі педагогаў музыкі. Пасля тое трэба будзе рабіць ужо не непасрэдна “з рукі на руку”, а апасродкавана. Бо ўжо цяпер нават у сферы дзіцячай і юнацкай творчасці (калі яшчэ не дамінаюць, дык імкнуцца да гэтага) спевы — пад фанаграму. Але ж карысці ад іх — аніякай, паколькі яны не вучаць слухаць адно аднаго ўдзельнікаў інструментальнага ці вакальнага ансамбля. А слуханне ігры, спеваў сяброў, інтанацый, рытму — і ёсць спасціжэнне музыкі, няхай і праз пэўную гульню.

Прыгадаецца, па чым можна пазнаць нашых айчынных спевакоў. Часцей за ўсё — па вялаватому рытму, на які за савецкім часам не звярталі ўвагі. А ён — аснова ў вакале, пульс, без якога не спрацуюць іншыя складнікі. Гэта ж і ў выкананні інструментальных твораў: калі граеш пад метраном, ты перакладаеш адказнасць на гэтую машынку; калі барабаны запісаны загадзя, то ўсё быццам бы дакладна, але ж ты можаш і “схалтурыць”. Дык нашто падобны падыход закладваць у таленавітым дзіцяці з юных гадоў? Ёсць і яшчэ адзін нюанс фанаграмы. Калі спявае саліст, ён галоўны. А пад фанаграму атрымліваецца, што саліст мусіць падладжвацца пад папярэдняе зроблены запіс, з лідара ператвараючыся ў слугу. Заняткі, у выніку, зводзяцца да таго, каб гэта схаваць ад гледача, а не тварыць.

Па вялікім рахунку, засталася яшчэ гадоў дзесяць, каб паспець захаваць сувязь паміж пакаленнямі педагогаў музыкі. Пасля тое трэба будзе рабіць ужо не непасрэдна “з рукі на руку”, а апасродкавана. Бо ўжо цяпер нават у сферы дзіцячай і юнацкай творчасці (калі яшчэ не дамінаюць, дык імкнуцца да гэтага) спевы — пад фанаграму.

Як нараджаецца попыт на фанаграмы ў дзіцячых калектывах? Памойму, праз банальнае неўсведамленне іх кіраўнікамі злучаннасці яе выкарыстання адносна развіцця выхаванцаў. Для тых, хто ладзіць буйныя канцэртны пад “мінус адзін” або “плюс”, выгада зразумелая: так танней у некалькі разоў. Але пры чым тут дзеці? А, на жаль, ужо выраста пакаленне дзяцей, якія навучаліся музыцы ды спевам са значным выкарыстаннем фанаграмы. І яны лічаць, што так і мае быць, бо з “жывым” выканальніцтвам амаль не сутыкаліся.

У агульнай сітуацыі музычнай падрыхтоўкі дзяцей сёння адыгрывае сваю ролю і высокі кошт інструментаў, асабліва калі гаворка ідзе пра канцэртныя. Ён вельмі часта непад’ёмны для школ, не кажучы пра асобныя сем’і. Я ж памятаю, што ў маім дзяцінстве практычна любая сям’я, крыху напружыўшыся, магла сабраць грошы на даволі прыстойны інструмент. А як цяпер набыць той самы раней даступны баян пры яго кошце ў тры — пяць тысяч долараў?..

Вы спытаеце: дзе ж выйсе з усёй апісанай сітуацыі? Адкажу мо і занадта проста: хто шукае і жадае, той знойдзе варыянты. І падмацую сваё меркаванне прыкладам. У Расіі да Алімпіяды задумалі паказаць тысячы хор на адной з цырымоній. Каб сабраць столькі спевакоў, патрэбна было “маніторыць” калектывы па ўсёй краіне. І ведаеце, там адбыўся ўздым харавога руху. Такія ж магчымасці можна знайсці і для іншых кірункаў музычнай адукацыі.

А ўнучку сваю я аддаў бы ў хор, няхай спявае. Гэта карысна, бо дае вельмі цікавае адчуванне ўласнай значнасці ў калектыве.

дырэктар...

якім падпарадкоўваецца тэатр, прызначаюць дырэктара без выканання працэдур конкурсу. Тады трэба атрымаць дазвол міністра культуры і нацыянальнай спадчыны.

Колькасць спектакляў і фінансы

— Тэатр не мае абавязкаў адносна мінімальнай колькасці спектакляў, — працягвае Кшыштаф. — На

цыю спектакляў адыходзіць прыкладна 300 тысяч. Астатняя сума ідзе на ўтрыманне будынка, персаналу і эксплуатацыю спектакля. Добрыя тэатры ў стане зарабіць ад продажу білетаў каля мільёна злотых. Дзяржаўныя калектывы, дзякуючы фінансаванню, могуць стварыць выдатны рэпертуар, сучаснае бачанне сцэнічнай мовы і ўплываць на густы аўдыторыі, прапаноўваючы шырокі дыяпазон рэпертуару. У Польшчы, апроч іншага, узнікаюць прыватныя камерцыйныя антрэпрызы, якія

ны калектывы з вытворчасцю, у шырокім сэнсе слова, то нескладана сабе ўявіць, што можа з ім адбыцца ва ўмовах адсутнасці мадэрнізацыі або дадатковых інвестыцый. Свой аб’ём фінансавання неабходны і Купалаўскаму, які дзякуючы замежным гастролям становіцца візітоўкай краіны, і абласным трупам, і калектывам у раённых цэнтрах, дзе ўзнікае вытворчая неабходнасць у пастаяннай ды частай змене рэпертуару, каб тым самым падтрымліваць цікавасць у публікі.

А што рабіць, калі гэтых дзяржаўных уліванняў аб’ектыўна не хапае? Тэатрам настойліва прапанавана шукаць і прыцягваць пазабюджэтныя сродкі. На практыцы, з гэтай мэтай часцей за ўсё здаюцца ў арэнду свабодныя памяшканні, а таксама залы для аднаразовых мерапрыемстваў. Па білетах тэатраў і пад іх маркай праходзяць эстрадныя канцэрты або выступленні калектываў розных кірункаў, далёкіх ад тэатральных. Аднак дадатковыя фінансавыя паступленні не адпавядаюць аб’ёму, неабходнаму для тэатра. Дый потым, у адным месяцы ўстанова можа здаць залу ў арэнду або правесці канцэрт. А можа і не правесці, і не здаць. Да ўсяго, вольна яшчэ дэталі: якім чынам у масавай свядомасці адаб’ецца на іміджы ўстановы, скажам, не самая лепшая цыркавая брыгада або кабарэ-вар’эт, што выступае ад яе імя?

На мой суб’ектыўны погляд, “пазабюджэтныя сродкі” — гэта, перш за ўсё, сродкі недзяржаўных, камерцыйных структур, якія спраўна пляцяць у бюджэт падаткі, што размяркоўваюцца, у тым ліку, і на культуру. Няхай і па рэштковым прынцеце. Атрымліваецца замкнёнае кола. Камерцыйныя структуры не адчуваюць асаблівай зацікаўленасці ў тым, каб падтрымліваць культуру. А можа, усё-такі падумаць над такой схемай, пры якой у нас змогуць афіцыйна з’явіцца свае спонсары ды мецэнаты, узнікнуць узаемавыгаднае супрацоўніцтва, якое будзе падмацавана заканадаўчай базай? Тады, як мне здаецца, і шэраг праблем застаўся б толькі ў памяці...

Рэзюмэ аўтара

Як бачна з адказаў калег, тэатры пазначаных краін працуюць у розных эканамічных умовах і сістэмах. Канфлікты вырашаюцца, а рэканструкцыі рана ці позна заканчваюцца, умоўна кажучы, пераразаннем чырвонай стужачкі ля параднага ўвахода. (Пра гэты момант, дарэчы, доўгія гады мараць трупы сталічных Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача і Маладзёжнага тэатра.) Ёсць нюансы, якія аб’ядноўваюць усіх маіх візаві ды прадстаўленя імі калектывы: у першую чаргу — творчыя пытанні, што бяруцца за аснову, барацьба за гледачоў і, адпаведна, за касу. Працэс прызначэння на кіруючыя пасады, калі пасты займаюць кіраўнікі, якія прыходзяць з пэўнай творчай ды арганізацыйнай праграмай “пад канкрэтны тэатр”, мне падаюць празрыстым і матываваным. Можна, гэты нюанс і дапамагае пазбягаць глабальных канфліктных сітуацый у тэатрах ды спрыяе нармальнаму функцыянаванню калектываў, пры якім дырэктар і мастацкі кіраўнік працуюць на агульныя мэты і задачу?

Дарэчы, пакуль рыхтавалася да выхату ў свет другая частка гэтага матэрыялу, прыйшла навіна з Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, звязаная з непрацягненнем кантракту з Ігарам Сіговым у якасці дырэктара тэатра (ён застаўся ў трупі акцёрам). У гэтым выпадку выкананы ўсе нормы дзеючага заканадаўства. Як кажучы, па законе. Хоць, несумненна, змена кіраўніцтва — заўсёды балючы працэс. А калі прыняць да ўвагі пункт гледжання трупы? Ці стане тэатр

АЛЕГ ЧЭЧАНЕЎ, акцёр, рэжысёр

Нават калі погляд суб'ектыўны...

лепшым і больш цікавым пры новым кіраўніцтве? Калі адказ станючы — выдатна. А калі не?... Хаця рабіць прагнозы — няўдзячна...

Ды не толькі адны канфлікты і спосабы іх вырашэння выклікалі інтарэс — цікавасць у параўнанні з нашай той эканамічнай ды арганізацыйнай рэчаіснасцю, у якой жывуць і працуюць тэатры з краін-суседка.

Напрыклад, возьмем папулярны ў нас тэрмін “аптымізацыя”. Неаднаразова выказвалася думка пра тое, што дзяржава не можа ў ранейшым аб’ёме фінансаваць установы культуры, таму гучалі прапановы аб скарачэнні штатаў тэ-

атраў. Дый рэкамендацыі па гэтым пытанні рассылаюцца ўжо не адзін год запар. Гаворка зайшла нават пра закрыццё некаторых труп. Добра. Аднак ці паедзе любіць са сталічных тэатраў па рэгіёнах, скажам, па Слоніміскім, Мазырскім, Пінскім раёнах, каб “сеяць добрае і вечнае” ды задаволіць эстэтычныя патрэбы жыхароў гэтых мясцін? Як аднаразова акцыя — так. Але сталая яе аснова выклікае сумневы. Зрэшты, з гэтым выдатна спраўляюцца тэатры названых рэгіёнаў.

Згодзен з калегамі: тэатр — гэта заўсёды стратнае прадпрыемства, якое патрабуе значнага фінансавання на кожную паўнамоцтва сцэні-

— Спдар Павел, у сваёй творчасці вы маеце іншыя эстэтычныя арыенціры і кіруецца іншымі прынцыпамі, чым Уладзімір Жбанаў. Што ў такім выпадку прымусіла вас заняцца асэнсаваннем ягонай творчай спадчыны?

— Жбанаў цікавы мне як асоба, як творца, які здолеў зрабіць наша гарадское асяроддзе больш прывабным, а скульптуру — больш чалавечнай. Ягоная творчасць — гэта пераход ад звыклай скульптурнай савецкасці з яе эстэтычнымі канонамі і тэматычнымі прыярытэтамі да сітуацыі больш-менш сучаснай сацыяльнасці. Савецкая манументальная пластыка ўяўляла з сябе ідэалагічна афарбаваныя “пасланні” ў выглядзе фігур правадыроў і герояў, аддаленых, нават ізаляваных, ад гледача высокімі пастаментамі. Уладзімір Жбанаў першым у Беларусі і адным з першых на постсавецкай прасторы папросту зняў скульптуру з пастамента, паставіўшы яе на брук. Ён наблізіў скульптуру да гледача, зрабіў падобнай на гледача, пазбавіў яе ідэалогіі.

Увогуле, слова “гледач” тут не зусім дарэчнае, бо ўзаемаадносінны гараджан і гэтакага кшталту скульптуры не абмежаваны толькі “назіраннем візуальных прыгажосцяў”: апошняя

Скульптар Павел ВАЙНІЦКІ належыць да тых мастакоў, якія здольныя не толькі стварыць арт-аб’ект, але і ўцямна патлумачыць, чаму ягоны твор менавіта такі, а не інакшы. Ён не толькі практык, але і тэарэтык — кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт архітэктурнага факультэта БНТУ. Вось чаму мы звярнуліся да яго, каб прадоўжыць тэму сучаснай манументалістыкі, распачату ў №№ 3, 8, 10 — 11. Яшчэ адна з ягоных іпастасяў — куратар мастацкіх праектаў. Апошняя яго работа ў дадзенай сферы — выстаўка да 60-годдзя вядомага скульптара Уладзіміра Жбанова ў сталічным Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. І першае пытанне ў нашай размове датычылася гэтага праекта.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Павел Вайніцкі ля “Пашгалыёна” аўтарства Жбанова. / Фота Юрыя ІВАНОВА

Паміж скульптурай і арт-аб’ектам

вымагае актыўнага ўзаемадзеяння, камунікацыі. Нашы ўсходнія суседзі такую скульптуру называюць кантактнай. Што ж да дэталізаванай фігуратыўнай стылістыкі жбанаўскіх работ, дык гэта, на маю думку, была даніна існуючым у грамадстве эстэтычным стэрэатыпам. Фармальна пластыка наўрад ці была б прынята соцыюмам на той час.

Я мяркую, што Жбанаў запачаткаваў новую тэндэнцыю і гэтым шмат зрабіў для сваіх калег, якія праз ягоныя здабыткі, праз створаны ім прэцэдэнт зыходна маюць свабоду ад п’едэсталаў ды навязлівых стэрэатыпаў. А значыць — маюць магчымасць ісці далей. На маю думку, гэта добра. Вы правільна заўважылі, я не падзяляю эстэтычных канцэптаў Уладзіміра Жбанова — мне даспадобы іншая пластыка. А як даследчык скульптуры ўсведамляю ягоную ролю ў развіцці нашага і увогуле постсавецкага мастацтва. А як вучань Уладзіміра Іванавіча я палічыў неабходным дапамагчы ўдаве скульптара Жанне Жбановай і куратару Ларысе Міхневіч у стварэнні яго мемарыяльнай выстаўкі.

— **Наколькі перспектыўным для нашай культуры вам уяўляецца той кірунак, прыхільнікам якога вы з’яўляецеся?**

— Я лічу, што айчынная культура павінна карэляваць з сусветнай не толькі на “папулярным” узроўні, як гэта адбываецца зараз. Культура фарміруецца не па жаданні нейкай асобы ці групы спецыялістаў — тут працуюць фактары больш складаныя. Напрыклад, скульптура ў горадзе з’яўляецца са згоды экспертаў ды замоўцаў, якія кіруюцца не толькі ўласнымі эстэтычнымі перавагамі, але і грамадскай мэтазгоднасцю. Стварэнне скульптуры — манументальнай, дэкаратыўнай — гэта вельмі энергазатратны тэхналагічны працэс, дзе задзейнічана шмат людзей, ён вымагае багата часу, матэрыялаў. Да таго ж грошы на вялікі праект сёння можа выдаткаваць толькі дзяржава.

Замест прыгожага — асацыяцыі гледача

Немагчыма ўявіць, што нейкі скульптар, рэалізуючы ўласныя амбіцыі, сваім коштам поставіць на гарадскім пляцы вялікі арт-аб’ект, у якім адлюстраваны самыя сучасныя сусветныя тэндэнцыі. Спачатку ў грамады павінна з’явіцца ўсведамленне патрэбы ў такім аб’екце. На маю думку, у нашым манументальна-дэкаратыўным мастацтве дамінуе інерцыя савецкай традыцыі. Таму і скульптура, у асноўным, — зразумелая, простая, фігуратыўная. Узораў сучаснага падыходу ў нашай пластыцы няшмат, але нейкая эвалюцыя ўсё ж такі адбываецца.

Нават Уладзімір Жбанаў, які доволі рана ў сваёй творчасці вызначыўся адносна манеры стылістыкі, усё жыццё трымаўся абранага напрамку, у межах свайго стылю таксама эвалюцыянаваў. Пад час падрыхтоўкі да выстаўкі, пераглядаючы нерэалізаваныя яго эскізы, было вельмі цікава назіраць за пэўнымі зменамі, бо познія работы Жбанова больш складаныя, дынамічныя. Мяркую, калі б Уладзімір Іванавіч не пайшоў з жыцця так рана, ён яшчэ здзівіў бы нас нечаканай пластыкай ды вобразнасцю...

— **Як лічыце, ці мае сэнс здзейсніць праекты, якія не паспелі рэалізаваць Жбанаў?**

— Гэта было б вельмі добра. Бывае, што рэалізацыю спыняе чыстая выпадковасць, кшталту адсутнасці нейкага подпісу на афіцыйнай паперы або не выдаткаваных своечасова грошай. У прыватнасці, вельмі крыўдна, што Уладзімір Жбанаў не паспел даведацца да ладу скульптурную кампазіцыю “Царскае паляванне”. Ужо было і рашэнне прынята наконце яе ўстаноўкі ў Лошыцкім парку, я бачыў гэты дакумент. Над выявай коннай “амазонкі” ў строях XIX стагоддзя, якая імчыць разам з

парай хартоў (а менавіта так выглядае скульптура), Жбанаў працаваў з 1999 года, удасканальваючы ды перарабляючы яе зноў і зноў. Смерць застала мастака ў той момант, калі ён сарваў са скульптуры ўсе дэталі і збіраўся перарабляць яе нанова. Магчыма, дадзеная работа стала б паваротнай у творчасці скульптара, бо відавочна, што гэта была б нейкая квінтэсэнцыя яго творчых пошукаў. На жаль, мы ўжо ніколі не ўбачым увасаблення апошніх інтэнцый Жбанова, але цалкам магчыма вярнуцца да адной з папярэдніх версій, якія засталіся зафіксаванымі на фота. Можна, гэтая выстаўка і паспрыяе таму, што гэты твор скульптара ўсё ж такі з’явіцца ў мінскім парку.

— **Ці можна, на вашу думку, лічыць праявай новага пластычнага мыслення манументальна-дэкаратыўную аздабу парку Перамогі?**

— Недзе ў 2004 годзе Ганна Аксёнава, галоўны архітэктар праекта рэканструкцыі зоны адпачынку “Камсамольскае возера”, прапанавала мне пафантазіраваць на тэму парку Перамогі. Далей гэта быў вельмі цікавы вопыт працы ў калектыве прафесіяналаў над сур’ёзным аб’ектам, і вынік нашай сумеснай творчасці таксама атрымаўся натхняльным. Зыходна ў праектных прапановах адсутнічаў, прызнацца, той дух трыумфальнасці, які прасочваецца ў рэалізаваным праекце, але былі камернасць, утульнасць. Можна сказаць, увага тых, хто меў дачыненне да праекта, засяроджвалася найперш на парку як такім, а не на тэматычным азначэнні апошняга. Але пры гэтым у парку мусіў быць “тайм-лайн” па ваенных гадах, сістэма фантаў — ад фанта-сальюты, да “крыніцы памяці” і

гэтак далей... Было шмат цікавых ідэй, якія персанфікавалі “ваеннае пасланне” — пазбаўлялі яго састарэлай плакатнасці, — такіх як, напрыклад, празрыстыя боксы для музейных прадметаў, размешчаныя побач са сцяжынкамі.

Я спадзяваюся, што парк такім і атрымаецца. Але недзе ў 2009 — 2010 гадах работа была скарэжтавана. Добра, аднак, што тэматыка парку выяўлена не прамалінейна, не ў фігуратыўнай пластыцы, а ў абстрагаваных формах. Гэта добра. Было б сумна, калі б аўтары не здолелі адысці ад савецкага манументальнага канону. Інакш кажучы, фармальна пластыка, дзякуючы сваёй шматсэнсоўнасці, не толькі ўвасабляе трыумф, але і стварае прастору для асабістага прачытання гістарычнага кантэксту.

— **Вы лічыце, што змястоўнасць у манументальна-дэкаратыўнай пластыцы састарэла, і сёння да гледача трэба звяртацца на мове абстрактных форм?**

— Сацыяльна-палітычны кантэкст для мастацтва, якое звернута да грамады, заўжды надзвычай важны. Але дадзены кантэкст можа змяняцца, і тады аб’ект, які ўвасабляе тую або іншую ідэалогію, выклікае адарванне, як гэта мы бачым у суседняй краіне, дзе помнікі савецкай

і імперскай эпох даводзіцца абараняць ад вандалаў. Помнік Леніну, калі разабрацца, — гэта не столькі ўшанаванне асобы, як увасабленне героя, які штосьці прамаўляе і кудысьці заклікае, указвае напрамак. Аналагічныя помнікі ставілі ва ўсе часы. А помнікі Леніну зроблены, дарэчы, якасна і прафесійна; на іх стварэнне пайшла незлічоная колькасць чалавека-гадзін. Уяўляецца, колькі высілкаў патрэбна, каб зрабіць помнік у чырвоным граніце ўручную (бо электраінструмент з’явіўся параўнальна нядаўна)? А яму — пяццю на шыю ды на брукаванку валяць, а потым яшчэ малаткамі ў пыл крышаць... Мне як скульптару гэта балюча бачыць. А як спецыялісту цікава працаваць з формамі, не ўкладаючы ў іх ангажаваных сэнсаў, якія для гледача — шырокае поле асацыяцыі.

— **Інакш кажучы, мастак проста павінен ствараць прыгожыя рэчы?**

— Так пытанне не стаіць. Мастак сам выбірае, працаваць яму на сацыяльны кантэкст або на самавыяўленне. У некаторых атрымліваецца спалучаць... А “прыгожа” — увогуле не аргумент, калі гаворка ідзе пра сучаснае мастацтва. У XIX стагоддзі гэтае слова яшчэ нешта значыла, але не сёння. Можна зрабіць нешта гіперсуперпрыгожае, і яно будзе незапатрабавана, нікому не патрэбна. Усё робіцца для чагосьці, з нейкай мэтай. Калі мэта варта, дык і твор атрымліваецца.

Як бы творца ні шанавалі асабістую свабоду, у працы яму ўсё адно даводзіцца азірацца на грамадства. І тыя, хто спадзяецца, што капіталізм ды звязаная з ім камерцыялізацыя мастацтва пазбавяць гэтай неабходнасці, памыляюцца. Проста, дзевяццаць лічыцца з іншымі рэаліямі. І гэтак жа вышукваць магчымасці, каб працаваць было цікава, а потым было не сорамна за свае творы...

Тэндэнцыі

Расмяшылі пакуль не свайго коміка...

(Заканчэнне.)

Пачатак на старонках 1 — 3.)

А.К.: — Раней у Тэатры эстрады рэгулярна праходзілі гумарыстычныя канцэрты. Па-за ім (там, дарэчы, 1 красавіка завяршыўся фестываль “У мора” акурат такога профілю) нешта не бачу афіш з мерапрыемствамі падобнага фармату з удзелам айчынных артыстаў.

Д.А.: — А яшчэ ж якасны гумарыстычны прадукт мусіць абпірацца на актуальную тэматыку і праблематыку. У нас жа збольшага ўвесь тэлевізійны гумар нейкі абстрактны, незлабодзённы. У выніку і атрымліваецца штучна створанае шоу.

К.А.: — Мы паглыбіліся ледзь не ў тэорыю гумару! А што зрабіць, каб якасныя гумарыстычныя перадачы з’явіліся на нашым ТБ?

Я.Р.: — Перакананы, тэлебачанне павінна быць рэйтынгавым: калі праграма не збірае аўдыторыю — трэба адразу ж яе пазбаўляцца.

Д.А.: — Возьмем амерыканскі серыял “Сябры”. Прадзюсары выкарысталі цікавы падыход. У студыю на здымкі некаторых серый запрашаюцца гледачы. І ў залежнасці ад іх рэакцыі на жарты аўтары сцэнарыя дапрацоўваюць прадукт перад выхадам на тэлеканалы. У нас жа перадачы выходзяць у эфір, падаецца часам, нават у сырым выглядзе, бо айчынныя тэлеканалы, відаць, такім дэталёвым аналізам не займаюцца. Якімі б мы ні былі аптымістамі, але з ніадкуль супершоу з’явіцца не можа. Больш за тое, павінны быць задзейнічаны таленавітыя акцёры, неабходна,

С.Т.: — Дарэчы, а хто героі нашых анекдотаў? У Савецкім Саюзе былі Шцірліц, Чапаеў, Холмс і Ватсан, Гена з Чабурашкам... А дзе наш Дзед Талаш ці іншы персанаж?

каб мелася і падрыхтаваная глеба. Невыпадкава многія беларускія артысты едуць удзельнічаць у расійскіх тэлепраектах. Паверце, грашовы фактар тут не самы галоўны. Самае галоўнае, што там ёсць рынак, развіты шоу-бізнес.

С.Т.: — Дык чаму ўсё ж такі сёння мы не маем свайго праўдзёнага смешнага гумарыстычнага прадукту?

П.В.: — Напэўна, таму, што... баімся смяцца. Ёсць жа нешта такое, для чаго патрэбна ўнутраная пэўная разняволенасць. Можна быць, гэта наша ментальная рыса такая...

Я.Р.: — Але не хочацца ў гэта верыць...

Д.А.: — Што адбываецца, калі мы смяёмся? Мы ўзнямаем над нашымі праблемамі. Гэта павінна стаць штодзённай практыкай. Калі людзі жартуюць над сабой, над наваколлем, над жыццём і гэта ўспрымаецца нармальна, тады з’явіцца добрыя ды нават выдатныя праграмы і шоу...

Сёння працягваем тэму, распачатую ў артыкуле, апублікаваным у “К” № 10 за 8 сакавіка. Гаворка ішла пра план аптымізацыі раённых метадацэнтраў культурна-асветніцкай работы, іх штатаў, абавязкаў. Нашы работнікі культуры — людзі сумленныя. У пэўных раёнах названы план, даведзены Міністэрствам культуры, ужо выкананы. Прычым у асобных выпадках аптымізацыя ды рэарганізацыя не прывяла да скарачэння колькасці метадыстаў. І кожны раён ідзе да “метадычнай” аптымізацыі сваім шляхам, з улікам канкрэтных умоў ды магчымасцей. Звольнага вядомы і надзённыя задачы: генерацыя творчых ідэй. Застаецца вызначыцца з перспектывай: РМЦ стане акумулятарам інфармацыі для вышэйшых інстанцый ці наростіць аналітычныя “мускулы” для прагнознай стратэгіі развіцця. Гэтым разам у абмеркаванні праблем прынялі ўдзел начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Нараўлянскага райвыканкама Віктар ЗАХАРАНКА, дырэктар Докшыцкага цэнтра традыцыйнай культуры і народнай творчасці Святлана ВЯЛІЧКА, дырэктар Ваўкавыскага метадычнага цэнтра Наталля МУДРЫК. Формат — ізноў жа, он-лайн-канферэнцыі.

Яўген РАГІН

Быць ці не быць самадзейнасці, або Ізноў пра методыку — аналітычнага прагнозу, а мо справаздачнасці?

Yaugen Ragin: “Святлана Пятроўна, вы на сваёй пасадзе — адносна нядаўна. Тым не менш, ці ёсць падставы меркаваць, што ўтварэнне ЦКС прынесла хоць нейкую палёжку сельскаму ўстановам?”

Sviatlana Vialichka: “Работа спрацілася. Прынамсі, водгукі з месцаў — толькі станоўчыя. У Цэнтры — 24 філіялы. Да прыкладу, філіял №1 — Докшыцкі гарадскі цэнтр культуры. Клубы сталі філіяламі. Іх дырэктары пераўтварыліся ў загадчыкаў. Ранейшымі засталіся мэты ды задачы ўстановаў. Веласіпеды яны не вынаходзяць... Змены, што вельмі прыемна, з’явіліся ў аплане працы. Грошы, якімі мы раней не маглі распараджацца, цяпер — у агульным катле і ідуць на стымуляцыю лепшых работнікаў. У людзей з’явіўся стымул”.

Yaugen Ragin: “Наконт вынаходніцтва веласіпеда вы, падаецца, не вельмі дакладна заўважылі. У Докшыцкім раёне арыгінальныя “веласіпеды” атрымліваюцца. Узьць, да прыкладу, праекты альтэрнатыўнай культуры, якія рэалізуюцца не толькі ў райцэнтры...”

Sviatlana Vialichka: “Працавалі і працуем у гэтым кірунку. Тут самае галоўнае, каб мерапрыемства стала брэндавым, каб пра яго пасля доўга гаварылі. Сярод апошніх задумак — Джынсавае свята ў жніўні. Пройдзе яно ў сельскім клубе. У планах — Сасновы майскі фэст у гарпасёлку Бягомль. Мерапрыемства прымеркавана да 70-годдзя вызвалення Беларусі ад фашысцкай навалы. Сасновы — таму, што адзін з элементаў герба Бягомля — сасна, і знаходзіцца пасёлак у атачэнні сасновага бору... Дык вось, калі гаворка — пра абавязак ды найпершы клопат райметадацэнтры, то яны, на мой погляд, звязаны найперш з кансалідацыяй, так бы мовіць, не толькі творчых, але і гаспадарчых сіл. Інакш кажучы, за правядзенне свята ў Бягомлі на сёння адказваюць, апроч нашага аддзела, і мясцовы пасялковы савет, і мясцовы лясгас. Яны нам не падпарадкоўваюцца, але гатовы да любой супрацы”.

Yaugen Ragin: “Якой вы бачыце ў перспектыве сваю клубную сістэму? Вось сёлета вы чатырох метадыстаў не скарачалі. А ў будучым?”

Natallia Mudryk:

“Да канца года ў раёне павінна быць адзіная юрасоба: метадацэнтр, сельскія клубныя ўстановы зліваюцца з іўеўскім цэнтрам культуры і вольнага часу. Тлумачыцца такая аптымізацыя тым, што метадацэнтры, вясковыя клубы маюць слабую матэрыяльную базу... Напэўна, мы станем метадычным сектарам ці аддзелам, згубіўшы пры гэтым частку метадыстаў. Застанецца ад сілы кіраўнік і некалькі метадыстаў. Пры такім раскладзе самадзейнасць проста сканае”.

Sviatlana Vialichka: “Многія мае калегі з іншых раёнаў скардзяцца, што занадта шмат справаздачнасці даводзіцца адсылаць наверх. Я ў культуру з адукацыі прыйшла і хачу зазначыць: не такой ужо і вялікай папяровай справай заняты метадысты ад культуры. Ды без яе і не абсціся пры пэўным прагнознам аналізе. Мабыць, справаздачнасць тут варта толькі крышачку аптымізаваць? Тады больш часу застанецца для прыдумак, для адсартавання сайтавай інфармацыі, звязанай з інавацыямі ў нашай сферы... І яшчэ адна істотная, як падаецца, заўвага. Нам даведзены план па колькасці мерапрыемстваў: сёлета кожнай клубнай установе неабходна правесці не менш за чатыры буйныя творчыя акцыі за месяц: канцэрт, свята, абрадавая дзея і гэтак далей. Па сутнасці, работнікі культуры

цягам месяца працуюць з неймавернай напругай. У горадзе — гэта рэальна, бо магчымасці дазваляюць, а на сяле... Вы ўявіце вёску, дзе і трыццаці чалавек не набярэцца. Як тут кожны тыдзень ладзіць паўнаватаснае брэндавае мерапрыемства? Асабіста я — не за колькасць падзей, а — за іх якасць”.

Yaugen Ragin: “А вось так, па логіцы рэчаў, каму як не вам, метадыстам, вызначаць перыядычнасць ды насычанасць тых вясковых мерапрыемстваў у адпаведнасці з дэмаграфіяй, матэрыяльнай базай, кадравым патэнцыялам? І гэта таксама аптымізацыя: пры такой тактыцы мы і грошай будзем менш траціць, і сілы для брэндавых акцый эканомім. Вы на сёння здольныя ўласнымі метадычнымі сіламі прааналізаваць раённую сітуацыю, аб’яднаць намаганні з сельскімі саветамі ды аптымі-

Viktar Zaharanka: “Людзі прыйшлі ў каманду са спецыяльнай адукацыяй, з заданымі спраўляюцца. Сувязь з Абласным цэнтрам народнай творчасці — пастаянная і выніковая. Інтэрнэт — асвоеная прастора. Праблем з вышукваннем сучасных методик для забеспячэння горада і сяла проста не існуе. Упор робім на маладзёжныя мерапрыемствы — не радзей чым раз на месяц праводзім іх у райцэнтры і на сяле. Кожная акцыя — тэматычная. Да прыкладу, Клуб выхаднога дня разлічаны на цэлы дзень і рэалізуюцца з выкарыстаннем самых сучасных тэхналогій. Тое ж тычыцца і тэматычных дыскусій...”

Natallia Mudryk: “Наша абласное ўпраўленне давяло, што да канца года ў раёне павінна быць адзіная юрасоба: метадацэнтр, сельскія клубныя ўстановы зліваюцца з ДУК

Раённага метадыста выклікалі?

заваць брэндавую дзейнасць сельскіх філіялаў, каб у выніку працаваць не для кагосьці, а для сябе? Пры такім раскладзе, падаецца, добра будзе вядома, як развіваць метадычную структуру раёна”.

Sviatlana Vialichka: “На гэта патрэбна час. Але такая пастаноўка пытання — слушная. Год-другі — і асобныя нашы клубы давядзецца закрываць. Перспектыва тут, думаецца, адзіная: нам застанецца забяспечваць толькі ўстановы культуры аграгарадкаў, але працаваць мы павінны зусім на іншым якасным узроўні. Келска праведзенае мерапрыемства (як і брэндавае, якаснае) таксама пакідае пасля сябе рэзананс, але адмоўны. Потым кампенсаваць такую хібу вельмі цяжка”.

Viktar Zaharanka: “А ў нас няма чаго аптымізаваць: метадычны цэнтр адсутнічае. Замест яго — Раённы дом культуры, дзе ёсць метадычны аддзел. Працуюць метадысты па рабоце з моладдзю, дзецямі, па народнай творчасці, рэжысёр. Спраўляюцца, бо наш раён пасля чарнобыльскай бяды значна скараціўся ў плане колькасці жыхароў, што не магло не адбіцца і на змяншэнні ліку клубных устаноў. Так што такая схема нас задавальняе, чаго нельга сказаць пра сярэднямесячны заробкі метадыстаў, якія не перавышаюць двух мільёнаў рублёў...”

Yaugen Ragin: “А што не задавальняе ў працы вашых метадыстаў?”

“Іўеўскі цэнтр культуры і вольнага часу”. Тлумачыцца такая аптымізацыя тым, што метадацэнтры, вясковыя клубы маюць слабую матэрыяльную базу... Але ніхто пакуль не кажа, як будзе ажыццяўляцца такое зліццё. Напэўна, мы станем метадычным сектарам ці аддзелам, згубіўшы пры гэтым частку метадыстаў. Застанецца, відаць, ад сілы кіраўнік і некалькі метадыстаў. А на сёння іх — сем. Метадыст па гісторыка-культурнай спадчыне застанецца, неаспрэчна. Каго звольняць? Спецыяліста па масавай рабоце, жанравікаў? Перспектыва такая: застанецца метадыст па спадчыне ды спецыяліст па масавай рабоце і аматарскіх аб’яднаннях ды (калі пашанцуе) — адзін жанравік... На сёння жанравік (скажам, тэатральнай дзейнасці) курыруе 25 калектываў. Чалавек, што займаецца культурна-дасугавай работай, трымае ў полі зроку 18 клубных устаноў. Вакальна-харавы метадыст мае пад 60 калектываў. Нагрузка — вялікая. А пры аптымізацыі адзін метадыст пачне займацца ўсімі жанрамі. Пры такім раскладзе самадзейнасць проста сканае. У мяне не стала жанравіка па харэаграфіі — колькасць танцавальных калектываў знізілася з васьмнаццаці да сямі. Давялося аб’яднаць харэаграфію і фальклор. А вы яшчэ ўлічыце, што кожны метадыст мае на раёне зону па сельсавеце (а то і па двух), дзе ён адказвае за парадак ва ўстановах культуры,

Sviatlana Vialichka:

“Нам даведзены план па колькасці мерапрыемстваў: сёлета кожнай клубнай установе неабходна правесці не менш за чатыры буйныя творчыя акцыі за месяц: канцэрт, свята, абрадавая дзея і гэтак далей. У горадзе — гэта рэальна, а на сяле...”

за эканомію электраэнергіі і выкананне плана па аказанні платных паслуг. У выніку аптымізацыі метадычнай структуры два-тры чалавекі з такой нагрузкай не справяцца”.

Yaugen Ragin: “І якой бачыцца перспектыва?”

Natallia Mudryk: “Будзем пісаць справаздачныя даведкі. Мы іх сёння называем “Што было, што будзе і чым сэрца супакоіць”. Не хопіць сіл на аналітыку.”

Yaugen Ragin: “А вось па-добраму, калі прыняць за ўмову, што аптымізацыя — не скарачэнне, а пошук разумных шляхоў для ўдасканалення працы не ў кірунку паператворчасці, а творчасці сапраўднай, дык што б вы самі зрабілі для таго, каб не пацярпела культура?”

Natallia Mudryk: “Па-добраму? Метадычны цэнтр застаецца. Калі і скарачаць, дык аднаго-двух чалавек. Застаецца адзіная ЦКС з адзіным матэрыяльным фондам, за кошт якога можна будзе хоць калі ўзняць ганебны па мизэрнасці заробак метадыста. У нас які ўжо год дзейнічае забавульчы комплекс у Залейках. Нашы метадысты там ладзяць мерапрыемствы цягам навагодніх святаў, апошнім разам заробілі больш за 150 мільёнаў рублёў. А гэта ох якая нялёгкая справа: забавульчы ўсіх ахвотных на марозе цягам усёго дня. Дык мо варта даць тым, хто задзейнічаны ў праекце, 50-працэнтную надбаўку і плаціць стопрацэнтную прэмію? Зараз, без цэнтралізацыі, я гэтага не магу зрабіць”.

Yaugen Ragin: “Тым не менш, у пэўных раёнах ЦКС даўно дзейнічаюць. Як вы думаеце, чаму ў нас паміж абласцямі няма аднасці ў намаганнях? Ці, інакш кажучы, таго самага, агульнага для ўсёй беларускай сферы культуры прагнознага аналізу: як і куды нам развівацца?”

Natallia Mudryk: “Мяне таксама гэта здзіўляе. Лічу, што тут павінен быць адзін прычып, код аптымізацыі такой важнай справы, як метадазбеспячэнне рэгіянальнай культуры. Гэта ў творчасці — няма мяжы фантазіі, а закон павінен быць адзіным для ўсіх. Чаму, да прыкладу, у Ашмяннах ёсць адзінка вядучага метадыста — з зусім іншым па велічыні заробкам?..”

■ Суб’ектыўнае рэзюмэ ад аўтара

Тэза, якая і не абмяркоўваецца: грошай на развіццё культуры чамусьці пастаянна не стае. З гэтай нагоды сельскую бібліятэку, інфармацыйнымі магчымасцямі якой цягам дня не пакарыстаўся ніводзін чытач, варта закрываць. Тое ж самае можна было б зазначыць і наконт раённых метадацэнтраў. Спраўды, няўжо клубнік на месцы не складзе сцэнарый, не арганізуе людзей на рэалізацыю таго або іншага творчага мерапрыемства? Можна было б... Але журналісцкі досвед замінае. Пад час ці не кожнай камандзіроўкі мы бачым, што кантакт сельскага клуба і раённага метадацэнтры — справа рэальная, штодзённая ды выніковая. Безліч разоў я бачыў, як да метадыстаў у райцэнтр прыязджаюць сельскія работнікі культуры: параіцца, папрасіць дапамогі, урэшце, проста пахваліцца... Процьму разоў я бачыў, як у сельскія клубы прыязджаюць метадысты: пракантраляваць, дапамагчы, разам выйсці на сцэну... Калі ў выніку скарачэння мы страцім метадацэнтры, то пакінем “армію”

без “штаба”. Мерапрыемствы застануцца, але на якасць іх давядзецца ў шрагу выпадкаў забыцца. Канкурэнтаздольны арт-прадукт — вынік намаганняў сельскага клуба, які ведае справу, і метадыста, што не сумняваецца ў творчых ды матэрыяльных сродках пераўтварэння ідэй у запамінальную дзею. І дадзеная выснова для мяне таксама не патрабуе доказаў.

Натуральна, «К» яшчэ не раз будзе вяртацца да праблемы разумнай аптымізацыі. Пытанні, звязаныя з будучыняй метадычнага забеспячэння культуры і вартых абмеркавання, шмат: якая метадычная структура (раённая, абласная, рэспубліканская ці ўсе разам) павінна займацца навуковым аналізам развіцця культурнай справы? Чаму заробак метадыста — ці то самы мизэрны ў нашай сферы? Як павінны ўзаемадзейнічаць абласныя метадацэнтры? На ўсе гэтыя ды шматлікія іншыя праблемныя пытанні мы паспрабуем адшукаць адказы. Але толькі разам з вамі, шануюныя чытачы!

IX Міжнародны маладзёжны форум "M.@rt.кантакт", што прайшоў у Магілёве напрыканцы сакавіка, быў прасякнуты не толькі святочным настроем, атмасферай сяброўска-творчага саборніцтва (Фран-пры паехаў у Літву), але і роздумам пра тое, якім быць фестывалю надалей. У бліжэйшай перспектыве — чым адметным можа вызначыцца праз год юбілейны, X фестываль. У далёкай — як распрацаваць такую стратэгію, што "скантактуе" паміж сабой супрацьлеглыя, здавалася б, паняцці: моладзь (форум — маладзёжны!) і вялікія грошы, якіх патрабуе падобны з'езд тэатраў свету.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Гэта дзіла, падалося, маючы перад вачыма арганізатару ледзь не прывідам бацькі Гамлета. І гучыць, можна сказаць, сінонімам гамлетаўскага пытання: "Быць ці не быць?". У працэсе фестывальнага разгортку яна трансфармавалася ў розныя абліччы, закранаючы не толькі закуліссе, але і сцэну, бо тыя ж пытанні ўзніклі і ў фаўсціяне (прадаваць душу Мефістофелю ці не?), і ў "дастаеўшчыне" з яе "Злачынствам і пакараннем", і ў магілёўскай пастаноўцы "Фрэнк Жулі" А.Стрындберга (ці можна пакахаць "за грошы"?), і ў многіх іншых спектаклях — наўпрост ці ўскосна. Вечная праблемамыка? Так. Якім жа будзе яе сучаснае вырашэнне? Пытанне не без адказу. Бо сёлета арганізатары і ўласна дырэктар Магілёўскага абласнога тэатра Аляксандр Новікаў, адзначаны ў фінале форуму нагрудным знакам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, прыклалі шмат намаганняў, каб і маладзёжнасць захаваць, і грошы зберагчы. Многае — удалося, але... Пра гэта і пагаворым.

Падлікі і пралікі: чаго аказалася больш?

Статыстыка форуму ўражвае. За 7 дзён — 19 спектакляў на пяці сцэнічных пляцоўках: 17 у асноўнай праграме, яшчэ два — у дадатковай, для больш вузкага кола гасцей. Гэта значыць — па два чатыры спектаклі на дзень. І пры такой "раскіданасці", калі ў патэнцыйных гледачоў вочы разбягаліся, куды лепш пайсці, — ажно сорах праігнаваць "адбітых" грошай! На многіх замежных тэатральных фестывалях, які паведамлілі гасці, нават тры чатыры працэнта прыбытку ад агульнай сумы капіталаўкладанняў лічыцца за поспех. Але зварну ўвагу на адну дэталю, якая не можа не насцярожваць. Горш за ўсё прадаваліся білеты на "Містрас" Дзяржаўнага Вільнюскага Малаго тэатра, які атрымаў Гран-пры. Гэта быў адзін спектакль форуму з неаншлагавай залай, прытым што само імя рэжысёра Рымаса Тумінаса стала знакавым для сусветнай тэатральнай грамадскасці. Дык якога гледача мы хочам выхаваць: заможнага ці ўдмулівага? Тут ёсць пра што падумаць.

Акрамя спектакляў, сёлёты "M.@rt.кантакт" — гэта дзве прэсканферэнцыі, шэсць абмеркаванняў, дзе крытыкі дэталёва "раскладлі па палічках" прагледжаныя спектаклі, "кружылі стол", цыкл з чатырох майстар-класаў, штодзённая магчымасць адпачынку ўдзельнікаў у начным клубе, знаёмства гасцей з сябрамі "Студэн-

скага этнаграфічнага таварыства" і аматарскага аб'яднання "Магілёўскія майстры", нарэшце, творчая сустрэча з народнай артысткай СССР, улюбёнкай публікі Адай Рогаўцавай, запрошанай на форум у якасці старшыні журы. Насычанасць праграмы — ажно на ўзроўні "Славянскага базару ў Віцебску". Але калі там наўмысна праграмуецца "накладанне" адной падзеі на другую, каб эканоміць фестывальныя дні і "развесці" публіку па розных пляцоўках, дык тут усё плануецца ў рэжыме non-stop. А калі і ўзніклі некаторыя затрымкі пачатку харовага спектакля (хвілін на 15-20), дык толькі таму, што ранейшы скончыўся пазней. І не па віне арганізатараў, а з-за саміх удзельнікаў, якія недакладна пазначалі працягласць сваіх пастацовак. Так што арганізацыйны бок форуму быў на найвышэйшым узроўні, хаця хтосьці з гасцей, чула, і скардзіўся на "шчыльнасць" фестывальных падзей, якая не пакідала часу на адпачынак.

жанры: не "справаздачы ў карцінках", не "спісванне прэс-рэлізў" ці "пераказ сюжэта", а менавіта рэцэнзіі, творчыя фельятоны, падбор водгукаў гледачоў (не прыдумках, а сапраўдных; я неаднойчы бачыла, як "дзяжурныя" чакалі публіку на выхадзе ды заахвочвалі падзяліцца ўражаннямі "на мікрафон"). Па-трэцяе, зацапіла імкненне да канцэпцыйнасці: усе публікацыі, які і сама газета, былі аб'яднаны сёлета жартуліва-гастронамічнай тэмай. Нарэшце, крапула сама ініцыятыва: не, не знікла ў нас моладзь, гатовая штурмаваць вяршыні "без папярэдняй аплаты"!..

Што ж да аэнка... Яны то супадалі з думкамі журы ды запрошаных крытыкаў, то — не. І гэта таксама не магло не радаваць. Бо перш чым пісаць, аўтары не запытваліся, як гэта часам робяць студэнты, якія вучацца на крытыкаў: "А трэба ўхваляць ці ляць?" Яны шчыра выказвалі свае думкі, часам не па гадах мудрыя. І тое, што ніводнага з іх не пусцілі на адзін з "не самых лепшых", мякка кажучы, спектакляў (маўляў, мясцаў няма, хаця асабіста я налі-

Роздум пра IX Міжнародны маладзёжны тэатральны форум "M.@rt.кантакт"

оперы Ш.Луно, на Маргарыту, якую па чарзе ўвасаблялі чатыры артысты, сімвалізуючы розныя грані артыстыкі. А вось цікавага, хаця і не новага ідэя абмену цэламі засталася цыманай (цэламі мяняліся Фаўст з Мефістофелем, што, паводле задумкі рэжысёра Рамана Феадоры, павінна было сімвалізаваць адноснасць добра і зла). "Кароль Лір" Уладзімірскага акадэмічнага драматычнага тэатра стаўся своеасаблівым даведнікам ці нават метадычным дапаможнікам па сучасных рэжысёрска-сцэнаграфічных прыёмах, сабраўшы разам многія пазнавальныя элементы, наўпрост звязаныя з феноменам сучаснага літоўскага тэатра (рэжысёр — Лінас Зайкаўскас з Літвы). Але побач са складанымі шматузроўневымі асацыяцыямі былі і настолькі прамалінейныя ходы, якія "па-школьнаму" падзялялі герояў на "добраых" і "дрэнных", што чым далей, тым больш неікавым, другасным падаваўся сцэнічным палітру. Тут была, да прыкладу, антрапрыз за — неверагодна высакаяксная, з бліскачай акцёрскай іграй ("Да заўтра!" Тэатра адначасовай ігры "Зоопарк" з Ніжняга Ноўгарада). Быў спектакль-кабарэ ("У бары" "У кракадзіла" з Берліна) — цікавы, але далёка не найвышэйшага ўзроўню, што не перашкодзіла яму атрымаць Прыз глядацкіх сімпатый. Можна, ён дапамог бы нам ацаніць майстэрства нашага кабарэ-бэнда — "Сярэбране вяселле", больш папулярнага ў замежжы, чым на радзіме? Быў танцавальны перформанс харэографа Вольгі Скварцовай — "Happy Valentine" сталічнага Тэатра танца "SKVO'S dance company". Быў манаспектакль, створаны зусім не з "манагесы" ("Мілка" з Польшчы паводле п'есы "Пясочніца" М.Вальчака), амаль мюзікл ("Аракул?..", выпакутаваны рэжысёрам Барысам Луцкікам і кампазітарам Аляксеем Ерань-

ковым), вулічны спектакль ("Баль генія" Львоўскага акадэмічнага духоўнага тэатра "Уваскрэсненне"). Была "вельмі страшная казка на ноч" ("Бясстрашны пан" Расійскага акадэмічнага маладзёжнага тэатра з Масквы) — дасканалая па форме, фінігранная па акцёрскім ансамблі і рэжысёрскім прыдумках, але... зусім не дзіцячая па тэмсе. Сустракаліся эксперыменты — які і павінна быць, са справядліва ўзаконеным правам на памылку. "Плата... Міжземнаморская ўтолія" Даследчага тэатра "Атэлькункеон" з Італіі — пры ўсёй недасканаласці выканання, прыцягнула постмадэрнісцкім імкненнем спалучыць розныя артыстычныя тэхнікі і прыёмы. Быў цалкам аўтарскі праект — фантазія "The beautiful" Пятра Мілашаўскага з Лондана. Быў спектакль, у якім рэжысёры выступілі і аўтарамі п'есы, — "Павук" Тэатра-лабараторыі "Сфумата" з Сафіі, дзе тэкс "перамог" рэжысуру. Было шмат класікі — той, з якой павінен быць знаёмы літаральна кожны. "Фаўст. Першы вопыт" ТЮА з Цвяршы скіраваў увагу, як і ў

Раскадроўка

Беларускі глядач, не спешчы прэм'ерамі айчыннага ігравога кіно, на мінулым тыдні атрымаў магчымасць пабачыць новую стужку. "Одолень-трава" — так называецца новая работа рэжысёра Андрэя Мычко, прэм'ера якой адбылася ў Рэспубліканскім тэатры Беларускай драматургіі. Гаворка ідзе пра кіно вытворчасці не буйных кінастудыі, а купкі энтузіястаў, якія, тым не менш, знаходзяць сілы ды сродкі для стварэння кінапрадукту і данясення яго да гледача. У прыватнасці, "Одолень-трава" з красавіка выхадзіць у рэспубліканскі пракат: карціну закупілі абласныя кінапракатныя арганізацыі. І, як кажа рэжысёр стужкі, "на зацяпкі-ленасць з боку тэлебачання таксама разлічваем".

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Андрэй Мычко, нагадаю, — той самы "рэжысёр, які за чатыры дні зняў блок-бастар". Пра яго папярэдняю работу — сацыяльна-крмінальную драму "Неба паўсюль аднолькавае", што закранае і чарнобыльскую тэму, тэму сучаснага жыцця "зона адчужэння", летась пісалі многія СМІ. Сёлета Андрэй і К° паспрабавалі сябе ў "лёгкім" жанры — і зрабілі лірычную кінакамедыю пра "сваіх сярод чужых": аб душэўнай непрытасаванасці сельскіх жыхароў у мегаполісе, аб пошуку "ўласнага месца".

Галоўны герой "Одолень-травы" жыве ў сталіцы, здаймае кватэру, працуе кінамеханікам у "адным з" гарадскіх кінастудыяў. Нічога дрэннага, але і нічога добрага. Гарадское жыццё як прэстыжны гаджэт не прыносіць шчасця, хоць дзеля яго атрымання герой гатовы прадаць і ўласны дом у роднай вёсцы — на берэзе прыгожай рэчкі...

— У нас такія маляўнічыя мясціны! А людзі рвуцца ў сталіцу, гоняцца за прывіднай мэтай, дзесцігоддзямі жывуць на здымных кватэрах, часам нават і не задумваючыся, што іх трымае ў чужым горадзе, — дзеліцца сваімі развагамі Андрэй Мычко. — Гэты ўнутраны дысананс умоўнага гараджаніна мне і хацелася паказаць у сваёй карціне...

Андрэя Мычко як рэжысёра цікаваць стан і рухі ду-

шы падобнага чалавека "без месца", што страціў сувязь з малой радзімай, са сваім родам. У мінулай карціне Андрэй высьвеаў збольшага моладзь, якая знаходзіцца ў вакууме ўласных меркантильных патрэб, спажывецтва. У "Одолень-траве" ён імкнецца паказаць чалавека сярэдняга веку, пазаўленага гарадскай радасці жыцця, бо зінсу апошняга ён не бачыць. Можна сказаць, што ён намацавае сваю тэму — знікненне вёскі і традыцыйнага ладу жыцця ды "наступу" горада як, з ад-

наго боку, фармацый магчымасцей, зіншага — фармацый чужароднай, незразумелай, якая разбурае сувязі. Гэтым "прагавораннем" і цікавага творчасці Андрэя, што перапукаецца, відаць, з настроямі многіх беларусаў.

Прызнацца, у гэтых пошукх "сапраўднага" і сам Андрэй Мычко пачынае здаймаць кіно, у якім выступае і аўтарам сцэнарыя, і рэжысёрам, і прадзюсарам.

Цікава, але яго першая панаметражная работа — сацыяльная драма "Неба паўсюль аднолькавае...", якая

Кадр з фільма "Одолень-трава".

Сам сабе кінастудыя

Рэжысёр-энтузіяст выпускаў сваю другую карціну

была зроблена, лічы, "на каленне" (акцёры пайшлі энтузіясту насустрач і пагадзіліся працаваць амаль бясплатна), — па слыхова выйшла ў абласны пракат. Дзякуючы высілкам Андрэя яна была паказана ў Мінскай вобласці і за месяц сабрала дваццаць мільёнаў рублёў, пераўзыхоўшы зборы многіх беларускіх карцін у азначаны тэрмін. Дарэчы, калі рэжысёр звярнуўся па рэгістрацыйнае пасведчанне ў Міністэрства культуры краіны, ён таксама стварыў прэзідэнт, бо да гэтай пары падобных пры-

кладаў работы з прыватнымі асобамі-кінематаграфістамі проста не назіралася. Але штосці заўжды адбываецца ў першы раз — і паразуменне паміж прыватнікам і дзяржавай было знойдзена.

Сёння, калі "забіць" у пошукавік назву першай карціны Андрэя, можна ўбачыць, што стужка распаўсюдзілася па абшарху Інтэрэнту наўроўні з вядомымі серыяламі ды фільмамі. Яе можна знайсці ўжо і на ўкраінскіх, і на ра-

сійскіх вэб-рэсурсах, і нікога не засмучае ні яе "ціплы бюджэт", ні відэаочына для прафесіяналаў недахопы.

Ці ўдалося аўтарам "Одолень-травы" крочыць далей? Несумненна, высіпкі рэжысёра, які па-ранейшаму для сваіх карцін з'яўляецца і прадзюсарам, і аўтарам сцэнарыя, і прамоўтарам, і рэкламшчыкам, не пакідаюць аб'яваквымі. Андрэй зноў уклаў уласныя сродкі ды сілы ў карціну, і зноў як "сам сабе кінастудыя" дабіўся дамовы аб пракаце свайго кінапрадукту. Па шчырасці, прыклад энтузіяста — гэта ўрок таго, якім чынам можна дамагчыся, уласна кажучы, не немагчымага, а цалкам магчымага. Урок таго, як маглі б працаваць асобныя кінастудыі.

Іншая справа, што падобных прыкладаў у нас павінна быць мноства. Менавіта ў віхуры прапаноў ды экспертырублёў, пераўзыхоўшы зборы многіх беларускіх карцін у азначаны тэрмін. Дарэчы, калі рэжысёр звярнуўся па рэгістрацыйнае пасведчанне ў Міністэрства культуры краіны, ён таксама стварыў прэзідэнт, бо да гэтай пары падобных пры-

Дык грошы альбо моладзь? Кантакт альбо кантракт?

Сцена са спектакля "Містрас" (Літва) — уладальніца Францыя форуму.

Даеш маладзёжнасць!

А як ашэньвала форум мясцовае "маладзёжнае журы", удзельнікі якога выпусклі штодзённую фестывальную газету? Сапраўды, стала ўжо добрай традыцыяй — намаганьні зацікаўленай моладзі і прызы сімвалічныя ўручаць (сёлета гэта былі талеркі), і рабіць штодзённую друкаваную выпускі, якія распаўсюджваюцца ўжо на ранішніх пасяджэннях "дарослых" крытыкаў, а тыраж пазначаны так: "Па патрабаванні" (калі попыт раптам перавысіць прапанову, дык заўсёды можна дадаткова вывесці столькі копіі, колькі трэба). Кажучы, былі ў той газеце і лепшыя часны. Былі і "наезды" з боку прафесіяналаў: маўляў, хто вы тут такія, каб нас крытыкаваць? Адзін год выпускі заставаліся вымыслам "віртуальнымі", існуючы толькі на экране манітора, а не ў папяровай "вопратцы".

Тое, што я ўбачыла сёлета, уразіла. Па-першае, аператыўнасцю, на якую ў нас даюно ўжо забыліся ўсе друкаваныя выданні: "перлы на паперы" ўзніклі акурат зранку. Гэта значыць, што матэрыялы пра вечаровыя спектаклі (а тыя завяршаліся, здаралася, апоўначы) ствараліся ўначы. Па-другое, ўрадавалі амаль забытыя ў афіцыйным друку

чыла побач з сабой ажно чатыры дзастыя крэслы), можна трактаваць падаставым сведчаннем таго, што іх крытыка — дзейная і пачутая. Шкада толькі, што такія ініцыятыва застаецца выключна фестывальнай. А між тым, тэатр мог бы выкарыстоўваць яе ў сваім штодзённым жыцці. Чаму б не выпусціць падобную "ўнутрытэатральную" газету, якую распаўсюджвалі б на спектаклях? Там маглі б быць і кідкія анонсы, і наўмысна правакацыйныя рэцэнзіі — па некалькі розных на адну і тую ж пастаноўку. Гэта дадаткова прыцягнула б у тэатр маладзёжную публіку. Выхоўвала б яе. І выхоўвала б тэатральныя крытыкаў! Днямі тэатр завяў новы праект — "Май"КАНТАКТ-2016", скіраваны на фарміраванне тэатральнай студыі, набранай з цяперашніх школьнікаў, якія прайдуць пры тэатры навучанне. Чаму б не прадугледзець там і асновы тэатраўстаўства, тэатральнага менеджменту? Будучыя кадры — ёсць!

На ўсе густы, без "акрамя"?

Праграма сёлетняга "M.@rt.кантакта" была надзвычай размаітай. Яна ахоплівала не толькі так званыя фестывальныя спектаклі, якія

апошнім часам склаліся ў асобны тэатральны кірунак, але і вельмі шырокую сцэнічную палітру. Тут была, да прыкладу, антрапрыз за — неверагодна высакаяксная, з бліскачай акцёрскай іграй ("Да заўтра!" Тэатра адначасовай ігры "Зоопарк" з Ніжняга Ноўгарада). Быў спектакль-кабарэ ("У бары" "У кракадзіла" з Берліна) — цікавы, але далёка не найвышэйшага ўзроўню, што не перашкодзіла яму атрымаць Прыз глядацкіх сімпатый. Можна, ён дапамог бы нам ацаніць майстэрства нашага кабарэ-бэнда — "Сярэбране вяселле", больш папулярнага ў замежжы, чым на радзіме? Быў танцавальны перформанс харэографа Вольгі Скварцовай — "Happy Valentine" сталічнага Тэатра танца "SKVO'S dance company". Быў манаспектакль, створаны зусім не з "манагесы" ("Мілка" з Польшчы паводле п'есы "Пясочніца" М.Вальчака), амаль мюзікл ("Аракул?..", выпакутаваны рэжысёрам Барысам Луцкікам і кампазітарам Аляксеем Ерань-

Кімі ж паўсталі на форуме беларускія спектаклі — найперш, магілёўскія? Ці ляжала бездан паміж імі і пераможным "Містрасам"? Пра ўсё гэта ды многае іншае — у наступных нумарах "К".

М.Ягрова. "Цёплы струні".

Галерэя — і для дыскусій

У Гомельскай абласной універсальнай бібліятэцы адкрыта Галерэя імя Марыі і Валянтэны Ягравых, вядомых беларускіх жывапісцаў. Рэалізацыі ідэі стварэння галерэі садзейнічала кніга-альбом "Споведзь у фарбах", якая выйшла напрыканцы мінулага года.

Адкрыццё мастацкай галерэі ў сценах бібліятэкі, якая адзначылі гамяльчане, — яркая падзея у культурным жыцці горада, дык, акрамя ўсяго іншага, выклікала розныя цікавыя дыскусіі пра сённяшняе вострыя праблемы ў нашым духоўным жыцці. Адно зразумела: выданне кнігі і альбому па выяўленчым мастацтве, стварэнне новых мастацкіх галерэй, музеяў, арт-клубаў — усё гэта не толькі далучае да актыўнага асваення культурнай спадчыны, але і фарміруе высокі эстэтычны густ, які, асабліва сёння, вельмі патрэбны грамадству. Можна мець востры зрок і не бачыць шэдэўра мастацтва або прыгажосці роднай прыроды...

Канстанцін Паўстоўскі казаў, што свядомы ўбачыць прыгажосць зямлі там, дзе яе не ўбачыць чалавек неадукаваны. Гэта сапраўды так. Вось чаму новая галерэя мае на мэце прадстаўленне творчасці мастакоў Гомельшчыны ўсіх відаў і жанраў, развіццё супрацоўніцтва з Беларускай саюзам мастакоў, музыкантамі, артыстамі, паэтамі, іншымі зацікаўленымі дзяржаўнымі ды грамадскімі ўстановамі і арганізацыямі вобласці.

Вось, напрыклад, 21 сакавіка ў Галерэі адбыўся вельмі цікавы вечар пазіі "Быць паэтам...", а 2 красавіка — літаратурна-мастацкі праект "Нарадзіўся ў Расіі, пішу ў Беларусі", які прадставіў творчасць гомельскіх мастакоў і літаратараў — ураджэнцаў Расіі. Бліжэйшым часам плануецца правядзенне ў Галерэі канцэртаў камернай музыкі, вечароў бардаўскай песні, арганізацыя майстар-класаў і, канешне ж, самых розных мастацкіх экспазіцый.

Алер АНАНЬЕЎ,
намеснік дырэктара Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі

Мастыхін

В.Ягрова. 3 серыі "Блакадны дзёнік".

Завяршылася першае кола турнэ газеты “Культура” па абласных цэнтрах, у час якога мы вывучалі эканоміку культуры: што і на якія мэты ўстановы атрымліваюць з бюджэту і дзе шукаюць пазабюджэтныя крыніцы, каб павысіць уласны дабрабыт. Апошнімі пунктамі ў нашым маршруце сталі Мінск і Маладзечна. Першы, зрэшты, у Мінскую вобласць не ўваходзіць, маючы статус самастойнай адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкі. А другі якраз і ганарыцца неафіцыйным тытулам яе сталіцы. Культурнай, у тым ліку. Вось, скажам, тут стала праходзіць Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі. Чым не доказ статуснасці? Да ўсяго, у Маладзечне знаходзяцца некалькі ўстаноў культуры, у назве якіх можна сустрэць словы “Мінскі абласны”, ну а шыкоўны Палац культуры знаёмы і замежным гастралёрам.

Алег КЛИМАЎ,
Мінск — Маладзечна — Мінск

Але зыходным пунктам у маім ваяжы стаў усё ж Мінск, паколькі тут таксама ёсць установы культуры, прыпісаныя да вобласці. Найперш жа завітаў я да начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінскага аблвыканкама Руслана ТРУХАНА.

— Якія ўстановы культуры Мінскай вобласці вы назвалі б найлепшымі ў 2013-м?

— Адрасу адзначу: больш як дзесяць гадоў мы працягваем сіс-

перыяду папярэдняга года). Калі вас цікавяць больш канкрэтныя лічбы, то, скажам, установы культуры Барысаўскага раёна зарабілі 3,7 мільярда рублёў (179%), Валожынскага — 1,3 мільярда (168%), Маладзечанскага — 4,8 мільярда (159,6%), Нясвіжскага — 1,1 мільярда (186,6%). Урэшце, мы задаволены не толькі лічбамі, але і якасцю паслуг. Вось, скажам, публіка хадзіла на прэм’еры “Падобны на Стынга” Абласнога драматычнага тэатра, дзіцячыя

У Мінскай вобласці — пра скарачэнні, “цякучку” кадраў і заробкі

Аптымізацыя:

ўннанні з 2012 годам. Усяго ж наведана гэтых устаноў на Міншчыне цягам года 4 мільёны 24 тысячы чалавек. Так што, калі кажуць, нібыта людзі сталі менш чытаць, гэта не адпавядае рэаліям.

— Але, можа, немалая частка наведвальнікаў прыходзіць туды не па кнігі ды перыёдыку, а па іншыя паслугі, што прапануюць бібліятэкі? Скапіраваць дакументы, скарыстацца тым жа Інтэрнэтам, яшчэ як-небудзь... “пазабаўляцца”?..

Мінскі дзяржаўны мастацтваў.

Руслан Трухан. / Фота Юрыя ІВАНОВА

льна-культурнай дзейнасці. З усіх канкрэтных сацыяльна-эканамічнай і дэмаграфічнай сітуацыі населеных пунктаў адбываюцца прафілізацыя і спецыялізацыя ўстаноў, а таксама рэарганізацыя іх ва ўстановы культуры комплекснага тыпу — нахшталь цэнтраў вольнага часу, бібліятэка-клубаў, бібліятэка-музеяў, цэнтраў народнай творчасці і фальклору ды іншых, структура або функцыі якіх прадугледжваюць аказанне розных відаў паслуг.

Адным са шляхоў аптымізацыі інфраструктуры сацыяльнай сферы сяла стала інтэграцыя сельскіх публічных і школьных бібліятэк: іх сёння ў Мінскай вобласці 28. Да 1 верасня, спадзяюся, мы скончым аптымізацыю сеткі дадзенага тыпу ўстаноў.

Сапраўды праблемны момант — гэта якраз пра людзей — аптымізацыя штатнай колькасці работнікаў устаноў культуры да 20%. Калі летась штаты былі скарачаны амаль на 6%, дык у 2014-м паказчык склаў 14%. Усе гэта хваравіта як для людзей, так і для галіны ўвогуле. Калі мы хочам не проста механічна паменшыць колькасць устаноў, а і ўдыхнуць у іх новае жыццё, неабходна ўзважваць кожны наш крок. Нічога не павіна рабіцца на шкоду якасці паслуг, а тым больш — на шкоду людзям. Дзе з дэмаграфіяй усё ў парадку, дзе дамы культуры, клубы, мастацкія школы запатрабаваны ў поўным аб’ёме, там будзе адзін падыход. А дзе людзей жыве не так шмат і наведвальнасць устаноў нізкая — на жаль, іншы...

могуць наламаць дроў, растлумачыўшы яго залішне прамалінейна?

— Я і сам прытрымліваюся пастулату “Не нашкодзь”, і сваіх падначаленых прашу пра яго памятаць. Сапраўды, пытанне няпростое і зусім не відавочнае. Некаторыя гатовы былі выконваць рэкамендацыю калегіі Міністэрства культуры літаральна: скароцім людзей — і ўсе справы. Дык вось, пра людзей я скажу крыху пазней, а спачатку пра аптымізацыю сеткі ўстаноў культуры.

Вырашаючы пытанні аптымізацыі, мы павінны думаць пра перспектывы і сістэму працы галіны ў будучыні: як арганізаваць дзейнасць устаноў з больш эфектыўнымі формамі працы, поўным наборам паслуг для задавальнення запяў насельніцтва. Таму распрацоўваюцца і ўкараняюцца новыя праекты ды мадэлі сацы-

пастаноўкі ў Абласным тэатры лялек “Батлейка”. Асвойваючы новыя кірункі і жанры, дэманструе нестандартныя інтэрпрэтацыі Музычная капэла “Санорус”. Нясвіжскім гісторыка-краязнаўчым музеем створана новая экспазіцыя кватэры-музея мастака Міхаіла Сеурука, Пухавіцкім раённым краязнаўчым музеем — экспазіцыя “Кабінет антраполага, археолога Глеба Бонч-Асмалоўскага”, Музеем гісторыі Клецчыны — экспазіцыйная зала па XIX — пачатку XX стагоддзя. Акрамя таго, значнай падзей сталае паступленне сучасных паясоў у фонды Мінскага абласнога краязнаўчага музея і Слуцкага краязнаўчага музея.

Прыемны і вось які факт: нягледзячы на нааўнасць ва ўсё большай колькасці карыстальнікаў доступу ў Інтэрнэт, павялічылася наведванне публічных бібліятэк на 44 тысячы 300 чалавек, у пара-

— Камп’ютарызацыя, Інтэрнэт, безумоўна, пашырылі інфармацыйныя магчымасці бібліятэк і ўвогуле павысілі іх аўтарытэт як інфармацыйных цэнтраў, пашырылі спектр паслуг такіх устаноў. Дый нягледзячы на пэўныя вартасці электроннай кнігі, паранейшаму найбольш любімай у чытачоў Міншчыны застаецца кніга на паперы. Але не ўсе сёння могуць дазволіць сабе купіць твор моднага пісьменніка, тоўсты штомесячны глянцавы часопіс. А бібліятэкі набываюць такія папулярныя выданні, і людзі прыходзяць па іх. Прычым праз “камерцыйны абанемент”, таксама плацячы за іх грошы, але — значна меншыя.

— Запытаюся наўпрост. Сам бачыў, як работнікі культуры ўздрыгваюць пры слове “аптымізацыя”. Ці няма зацэпрыгі, што ў гэтым пытанні

Каб не нашкодзіць якасці...

тэму штогадовага спаборніцтва паміж ўстановамі культуры раёнаў і гарадоў вобласці на лепшую пастаноўку працы. Па намінацыях вызначаем лепшыя клубы, бібліятэку, установу дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі ў сферы культуры, музей, улічваючы тыя або іншыя профільныя крытэрыі. Так, па выніках мінулага года пераможцамі па дадзеных катэгорыях сталі Сенніцкі цэнтр культуры Мінскага раёна, Лучнікоўская сельская бібліятэка Слуцкага раёна, Лошніцкая дзіцячая школа мастацтваў Барысаўскага раёна і Нясвіжскі гісторыка-краязнаўчы музей.

— Ці задаволены вы тым, як установы культуры Міншчыны спраўляліся летась з пазабюджэтнай дзейнасцю?

— Збольшага, так. Летась прыбытак па названым паказчыку ў вобласці склаў 35,5 мільярда рублёў (або 151,3% да адпаведнага

На людным месцы

Майстроў дзівосы

25 сакавіка ў выставачнай зале Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці адкрылася экспазіцыя народнага клуба народных майстроў і самадзейных мастакоў “Спадчына” Шумілінскага раённага дома рамёстваў (дырэктар — Анжэла Сяргеева).

ШУМІЛІНШЧЫНА

На выстаўцы прадстаўлены вырабы з саломкі, гліны, тканіны, якія можна будзе пабачыць да 12 красавіка.

На вернісажы намеснік начальніка аддзела культуры галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Віцебскага аблвыканкама Пётр Падгурскі адзначыў, што таленавітых людзей Шуміліншчыны яднае любоў да народнай творчасці, а значыць — да роднага краю. У сваім выступленні Пётр Мікалаевіч пажадаў майстрам доўгага жыцця, моцнага здароўя, творчых поспехаў.

Змястоўную экскурсію для прысутных правяла кандыдат мастацтвазнаўства, вядучы метадыст абласнога метадычнага цэнтра Людміла Вакар. Прысутныя прынялі ўдзел у майстар-класах па саломкапляцэнні і па выцінанні. Заняткі правялі майстар Наталля Сцержанкова і кіраўнік клуба Вольга Загвоздава.

Цікавым момантам мерапрыемства стала выступленне ўдзельнікаў узорнага лялечнага тэатра “Батлейка”, які дзейнічае на базе Дома рамёстваў.

Андрэй СТРУНЧАНКА,

вядучы метадыст Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці

У зале цішыня. Дзмітрый Свішчоў узмахвае дыржорскай палачкай. Здаецца, што недзе там, у вышыні, загучаў ледзь улоўны спеў жаўрука. Ён паступова набліжаецца і ўжо нагадвае перазвон мноства маленькіх сярэбраных звончэкаў. Гук шырыцца, расце, мацнее. Яшчэ адзін узмах дыржорскай палачкі — і зала напуўняецца гучаннем іншых народных інструментаў...

МАЛАРЫТА

На сцэне — народны аркестр народных інструментаў Маларыцкай дзіцячай школы мастацтваў. Творчы калектыў, створаны яшчэ ў 70-я гады мінулага стагоддзя, хутка заваяваў папулярнасць. Аркестр стаў частым госцем на гастроліх ва Украіне, у Польшчы.

З 1986 па 1991 гады калектыў неаднаразова прызнаваўся лепшым на Брэстчыне. Ёсць у аркестра і дыпламы. Асаблівы гонар — званне лаўрэата Усеаўскага агляду самадзейнай мастацкай творчасці.

— Калектыў заснаваў Леанід Феафанавіч Несцераў, выдатны баяніст, — кажа Ірына Пятрухіна, цяперашні дырэктар школы мастацтваў. — Ля вытокаў аркестра стаялі многія добра вядомыя на Маларыцчыне людзі, у іх ліку — Мікалай Уланаў, Уладзімір Самусенка, Тац-

Музыка з душой

цяна Хутарная, Людміла Удовіна, Яўгенія Байгушава... Рэпертуар калектыву пастананна абнаўляецца. У ім — творы айчынных і замежных кампазітараў, розныя па жанры і стылі, перакладзеныя для аркестра папулярныя эстрадныя песні, народная ды класічная музыка. Шмат таксама вакальных твораў і г’ес для сольных інструментаў...

У складзе аркестра — выкладчыкі Маларыцкай дзіцячай школы мастацтваў, Чарнянскага і Хаціслаўскага яе філіялаў. З верасня 2013-га народным аркестрам кіруе Дзмітрый Свішчоў, выпускнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Ён аранжыруе, інструментуе і

перакладае музычныя творы для свайго калектыву, умела апрацоўвае іх.

— Цягам мінулага года, — распавядае Дзмітрый Свішчоў, — калектыў аркестра прымаў удзел у многіх святочных канцэртах і мерапрыемствах, якія праходзілі на Маларыцчыне. Штогод выступаем і на справаздачна-выбарчых сходах СВК раёна. Па дамоўленасці ў любы момант можам сыграць “канцэрт” там, куды запрасяць...

Мікалай НАВУМЧЫК
На здымках: народны аркестр народных інструментаў Маларыцкай дзіцячай школы мастацтваў.

Усе працаўладкаваны, але ж... аптымізацыя

З часу заснавання ў 1975-м Мінскі дзяржаўны каледж мастацтваў (тады — як культурна-асветніцкае вучылішча) падрыхтаваў звыш 5,5 тысячы чалавек. Сучасныя кірункі падрыхтоўкі — харэаграфія, інструментальнае выканальніцтва, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, акцёрскае майстэрства, эстраднае спева, рэжысура.

З 2005-га, калі дырэктарам стаў Юрый Ляйко, шмат сіл было накіравана на ўмацаванне матэрыяльна-

Папайняе свае “кішэні” МДКМ і з пазабюджэту. Але Юрый Аляксандравіч не хавае, што на платную форму навучання паступаць сталі менш. Прычына гэтага ў тым, што не ўсе ахвотныя атрымаць адукацыю ў каледжы могуць дазволіць сабе выдзяляць за ўрокі майстэрства пэўную суму грошай (дапусцім, у “эстраднакаў” яна складае каля 1,7 мільёна рублёў на месяц). Зарабляюць жа тут у асноўным з дапамогай дзіцячых студый харэаграфіі і эстрадных спеваў, дзе аплата заняткаў складае 120 тысяч рублёў у

— Колькі-колькі?..
— Максімальна — у раёне паўтара мільёна рублёў...
— Але ёсць жа бонусы ў выглядзе прэміі, даплаты за стаж? — як бы паспрабаваў падлавіць суразмоўцаў я. Ёсць. З імі вядучы майстар сцэны можа атрымліваць у месяц — у сярэднім — каля двух з паловай мільёнаў рублёў... І праблема з некаторай “цяжучкай” кадраў тут не хаваюць. Як жа выходзяць са становішча, якое склалася? Правільна: музыканты перакваліфікуюцца, напрыклад, у рабочых будаўнічых

спецыяльнасцей. Або — “ён іграе на пахаваннях і танцах...” У сэнсе, у вольны ад капэлы час працуюць не па асноўнай прафесіі дзе-небудзь яшчэ на паўстаўкі альбо спяваюць, дапусцім, у царкоўным хоры.
Дабаўка да акладу матэрыялізуюцца і з пазабюджэтных сродкаў. Летась “Санорус” зарабіў амаль 1,5 мільярда рублёў, што склала 277 працэнтаў ад паказчыкаў года 2012-га. Адкуль такі вынік? З праграм, вядома. Іх было створана цягам мінулага сезона дзесяць, яшчэ дзве абнавіліся. (Дарэчы, сярэдняя

музыкі. “На бясплатных канцэртах, бясплатных, падкрэсліваю, аднаго з нашых нацыянальных аркестраў, якія прайшлі не так даўно, калектыву, якім дырыжыруе велічыня сусветная, не збіралася і паловы партэра...” — канстатуе Хумала.
— Неабходнасць дзяржпраграмы па выхаванні юнага пакалення наспела ўжо даўно, — дапаўняе яго Алена Анціповіч. — Сёння ж дзяцей, па сутнасці, можна зацягнуць хіба толькі ў цырк (нічога дрэннага не хачу сказаць пра гэты від мастацтва) або ў кінатэатр на 3D-му-

Яшчэ 14%, а які падыход выбраць?

тэхнічнай базы. На першым этапе памяншалі цеплатрасу, другі ўключаў і ўключае ў сябе аддзелачныя і ўнутраныя работы, мадэрнізацыю сетак электразабеспячэння, цеплавую ізаляцыю вонкавых сценаў. Летась на капітальны рамонт 4 500 квадратных метраў выдаткавалі 4 мільярды рублёў, на бягучы — 500 мільёнаў, яшчэ столькі ж — на набыццё мэблі, інструментаў, пашыў касцюмаў.

Юрый Аляксандравіч бачыць у рэальнай перспектыве і будаўніцтва інтэрната ў Прылуках (з 363 навучэнцаў МДКМ толькі 20% мінчане). А яшчэ ён ганарыцца, што яго выпускнікі ўжо ці вось-вось будуць працаўладкаваны па атрыманай прафесіі. І гэта нягледзячы на аптымізацыю галіны. (Каледж, дарэчы, скараціў набор: замест 108 чалавек прыняў 105.) Пагаджаючыся з яе неабходнасцю, дырэктар усё ж шкадуе пра тое, напрыклад, што, накіроўваючы ў свой час сродкі і выкарыстоўваючы чалавечыя намаганні на стварэнне “культурнай” інфраструктуры — клубу, бібліятэкі, ДК, — цяпер некаторыя з вёсак, невялікіх гарадоў могуць апынуцца без спажывы духоўнай. І застануцца яны сумнымі помнікамі гадам... Лепшым, ці што?.. Аднак, прызнае Ляйко факт відавочны, — людзі, асабліва моладзь, пакідаюць родныя мясціны, накіроўваючыся ў “мегаполісы”. Таму і павялічваецца, хай пакуль не так катастрафічна, колькасць населеных пунктаў мясцовага значэння, у якіх “праведнікаў” амаль не засталася. І акультураваць там проста няма каму...

У адной з аўдыторый МДКМ.

Вакальны склад капэлы “Санорус”.

месяц. За мінулы год яны прынеслі каледжу каля 100 мільёнаў.

— У нас цудоўны калектыв, — кажа Юрый Ляйко. — Выпадковыя людзі тут не затрымліваюцца. І калі наракаюць на меркантильнасць цяперашняга пакалення, я прыводжу ў прыклад наш каледж, сярэдні ўзрост педагогічнага складу якога — 35-40 гадоў. Але ў нас працуюць і тыя, хто памятае, як усё пачыналася...

Вось каб праграма...

Музычная капэла “Санорус” вітала мяне ў асобах яе дырэктара Алены Анціповіч і мастацкага кіраўніка Аляксандра Хумала, якія не адмовіліся пагутарыць са мной на тэму фінансаў. “Санорус” не бядуе, — адразу заявілі мае візаві, але вось пачуўшы пра зарплату артыстаў (іх у штаце 67 чалавек), менавіта пра тарыфныя стаўкі, я не ўтрымаўся і ўдакладніў:

Крыху статыстыкі

Па стане на 1 студзеня 2014 года сетка ўстаноў культуры Мінскай вобласці налічвала 1 402 адзінкі, што на 88 менш, чым летась. У галіне працуе 7 146 кіраўнікоў і спецыялістаў, 2 412 чалавек забяспечваюць тэхнічны стан аб’ектаў. У 2013-м з бюджэту вобласці ўстановам культуры выдаткавана 571,8 мільярда рублёў, з іх на ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы — каля 170 мільярдаў. З дапамогай пазабюджэту ўстановы атрымалі 35,5 мільярда рублёў, што на 51,3 працэнта больш, чым у 2012-м. Спонсарская дапамога склала 4,9 мільярда (173,8% ад узроўню 2012 года). Сярэднямесячная заробатная плата работнікаў культуры вобласці ў снежні 2013 года склала 3 361,6 тысячы рублёў.

цена білета на прадстаўленне капэлы — 60 тысяч рублёў.) І ад арганізацыі канцэртаў, спектакляў іншых калектываў (97 мільёнаў рублёў за справядачны перыяд). Бюджэтнае ж фінансаванне склала без малага 3 мільярды рублёў. Гэтымі грашыма расплачваліся за камунальныя паслугі, сплывалі падаткі, арэнду канцэртных пляцовак; яны ішлі на пастановачныя і гастрольныя па трэбы, набыццё абсталявання ды інструментаў. Плюс пазабюджэт накіроўваўся і на аплату працы запрошаных спецыялістаў, тых жа драматычных актёраў, неабходных для пастановак.

Што ж хвалюе, па вялікім рахунку, гэтых двух прафесіяналаў, якія сядзелі перада мною, у іхняй справе? На дзіва — узровень адукаванасці гледача ў галіне акадэмічнай

льтфільм. Усё. Ніякага балета, ніякай класічнай музыкі. І вінаваты ў такой сітуацыі не толькі бацькі, але і тыя ж школьныя настаўнікі! Калі ім прапануеш арганізаваць паход у тэатр — драматычны, музычны, нават юнага гледача, — яны адмаўляюцца, кажучы, што дзеіям гэтага не патрэбна, дзеці такое не зразумеюць. Але, калі ўсё ж атрымлівалася ўгаворыць наведарць спектакль, то многія дзяўчынкі і хлопчыкі выходзілі з залы вось з такімі вачыма — настолькі ім спадабалася! А потым усё вяртаецца на кругі свае: “не трэба”, “не зразумеюць”. Выкладчыкаў цяперашніх варта выходзіць, вось ў чым бяда. Праўда, ёсць і прыклады, калі такі “ўкол” мастацтвам прыносіў свой плён, і нас прасілі: “Прыязджайце зноў!” Але ў маштабе краіны такога не назіраецца...
— У нас, — дадае Аляксандр Хумала, — прапагандуецца фізкультура, што выдатна, але ж хіба яны без культуры ды мастацтва абыдзца? І без гуманітарных навук таксама? Эканаміст, праграміст, “айцішнік” — гэта патрэбныя спецыяльнасці, але ж паглядзіце, наколькі сёння дамільне крытычны падыход пры наборы ў кансерваторыю...

Па “малым” жа рахунку, Алену Эрнстаўну і Аляксандра Паўлавіча хвалюе “капэлаўская” “газель”, якую дарогі Мінскай вобласці закаталі да перадінфарктнага стану... А мая дарога прывяла ў Маладзечна...

Фота Юрыя ІВАНОВА

Пра фінансавы складнік працы абласных устаноў культуры ў Маладзечне **чытайце ў наступных нумарах “К”.**

На людным месцы

Раённы цэнтр рамёстваў знаходзіцца ў гарадскім пасёлку Рось. Тут вас пазнаёмяць з традыцыйнымі промысламі і рамёствамі, прапануюць экскурсію па Музеі народнага побыту, пакажуць калекцыю традыцыйных і стылізаваных касцюмаў ваўкавыскага строю.

ВАЎКАВЫШЧЫНА

Можна наведарць творчыя майстэрні і паспрабаваць сябе ў майстар-класах пісанкі, ткацтва, лепкі з гліны і салёнага цеста, працы са скурай, бісеропляцення... Сярод паслуг — лекцыя аб гісторыі мясцовых традыцый, абрадаў і звычаяў. Ахвотныя могуць набыць сувенірную прадукцыю: саматканыя ходнікі, палатно на спадніцы, вышытыя ручнікі ды фартухі, адмысловыя пано з гліны па матывах беларускіх прыказак і прымавак, дэкаратыўныя скарбонкі, “абярэгі” і мноства рознай прыгажосці.

стэрню па хатнім ткацтве. У сённяшні час яно практычна не існуе. Прадстаўленыя ў музеях этнаграфічныя тканіны сведчаць, што ўнікальная культурная спадчына не запатрабавана ў неабходнай меры. Але гэта не пра наш раён.

У вёсцы Студзенец жыве Любоў Балёнь — стараста вёскі. Яна трымае сваю гаспадарку, але сапраўднае задавальненне атрымлівае за кроснама ды калаўротам. Любоў Сцяпананна — часты госць

у Цэнтра рамёстваў, дзе яна перадае сваё рамёство дарослым і дзецям.

Адна з ейных вучаніц — Яніна Іюльская. Пад яе кіраўніцтвам у Цэнтра рамёстваў працуе творчая майстэрня па ткацтве. Аляксандра ж Семянюк — адна з наймалодшых пераемніц простага двухнітовага ткацтва Ваўкавышчыны. За свае дасягненні яна ўзнагароджана дыпламам І ступені на рэгіянальным фестывалі

Што вам: лекцыю ці пісанку?

абрадаў і рамёстваў “Скарбы Гродзеншчыны”. Пазалетась Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь прыняла рашэнне аб наданні статуса гісторыка-культурнай спадчыны традыцыі простага двухнітовага ткацтва Ваўкавыскага раёна з прысваеннем катэгорыі “А”.

Традыцыйныя рамёствы працуюць не толькі вывучэння, але і зберажэння ды перадачы досведу. Менавіта ў Цэнтра рамёстваў мэтадысты, кіраўнікі

гурткоў даюць і практычныя навывкі, і веды аб каранях ды гісторыі рамёстваў.

Напрамкі дзейнасці Цэнтра рамёстваў запатрабаваныя і актуальныя. Ужо ў чацвёрты раз ён атрымлівае дыплом І ступені ў абласным конкурсе “Установа культуры года”. Значыць, працуем не дарэмна.

Аксана ТАЛЬКОЎСКАЯ, малодшы навуковы супрацоўнік Ваўкавыскага раённага цэнтра рамёстваў

Студэнцкія праекты

“К” проста не магла не пасябраваць са студэнткай чацвёртага курса Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Насцяй Батура. Менавіта яна стала ініцыятарам праекта “ПРАЦАВІТЫ”, пра які мы пісалі летась (гл. “К” № 45 за 2013 г.). Нагадаю: студэнты факультэта культуралогіі і менеджменту сацыякультурнай сферы запрасілі да сябе патэнцыйных працадаўцаў. Любы ахвотны маладзён мог выбраць сабе не толькі першае месца працы пасля заканчэння навучання, але і месца першай падпрацоўкі (па спецыяльнасці) літаральна з першага курса. Сёлета неўтаймоўная Насця аб’яднала ініцыятыўных ды неабыхавых студэнтаў у каманду ITV START. Каманда стартвала фантамам ідэй. Адна з іх — праект “Канструктар: будзем універсітэт мары”. Пачаткам “будуўніцтва” стала прэс-канферэнцыя “100500 пытанняў рэктару” з кіраўніком БДУКІМ (гл. “К” № 12 за 2014 г.). Днямі ITV START прапанаваў рэктару цэлы “пакет” праектаў, арыентаваных на паляпшэнне ўмоў навучання, павышэнне становага іміджа ўстановы. Вось яны, гэтыя пяць “цаглінак” у падмурак універсітэта мары.

Яўген РАГІН

Стартавая канструкцыя

Прынамсі, пяць ідэй для аднаго ўніверсітэта

Ко-івэнт

Як тлумачыць Насця Батура, гэта самая event-арганізаваная каманда праекта “Канструктар”. Тут твораць мары, трансфармуюць іх у думкі, ажыўляюць праекты.

— Мы ствараем канцэпцыю падзеі, — кажа кіраўнік ITV START, — пераўтвараем студэнцкія “Хачу” і “Трэба” ў творчы праект. Ніякіх стэрэатыпаў — толькі інавацыі! Варта пасябраваць з рызыкай ды уважліва прапрацаваць каштарыс неабходных рэсурсаў. Ніводная творчая ініцыятыва студэнтаў не павінна застацца па-за увагай...

“Канструктар” мае намер паказаць прыцягальнасць “думацельнай” атмасферы, што вядзе рэй у аўдыторыях і майстэрнях БДУКІМ, змяніць да лепшага ўяўленне аб установе. Як тут не згадаць Самэрса Мозма: “Геній — вось што такое звычайны чалавек. Усё астатняе — выключэнне з правіла”...

Што ж за падзея рыхтуецца? Свята студэнцтва напрыканцы навучальнага года. Як абяцае ITV START, гэта будзе творчая справаздача з мноствам “фішак”, якія проста не пакінуць шанцаў стэрэатыпам. Пабачым-пабачым...

Ко-відэа

Без свайго тэлебачання такой установе, як БДУКІМ, абысціся сапраўды немагчыма. Тут студэнцкія “Хачу” і “Трэба” зліваюцца ў маналітнае жаданне стварыць партал інтэрнэт-тэлебачання з выхадам на Youtube, на старонкі сацыяльных сетак ды ўніверсітэцкі сайт. Мэта: інфармаванне студэнтаў і супрацоўнікаў аб акцыях ды праектах, стварэнне ўласнага кантэнту якасных і запатрабаваных перадач, што маюць трансляваць ва ўніверсітэце і выкласці ў Сеціве. А што, справа — іміджаўтваральная.

Ко-брэндынг

Дык вось, пра імідж. З брэндавасцю ён — заўжды поруч. Каманда ко-брэндынг стварае ўніверсітэцкі брэнд. Моцны і непахісны. Справа — не з лёгкіх. Але хто з маладых ды мэта-

накіраваных баіцца цяжкасцей? Тым больш, што ў планах гэтых маладых — наладжванне ў сацыяльных сетках он-лайн-продажу сувенірнай прадукцыі з універсітэцкімі сімваламі.

Ко-папера

Гаворка — пра ўніверсітэцкую газету “Alma Matera”. Новая каманда катэгарычна вырашыла: тут многае трэба змяняць. Пашырыць штат, папрацаваць над фірмовым стылем, “заактуаліць” рубрыкі... У добры шлях, калегі! Спадзяёмся, што неўзабаве “папяровыя” матэрыялы з’явяцца і на старонках “К”.

Творчасць, па сутнасці, — любімая і вясёлая гульня-забаўка. Калі перастае такой быць, імгненна пераўтвараецца ў невыносную руціну. Прыкладаў наўкола — процьма. Усё, што зроблена з пакутлівым выглядом твару, — не творчасць, а казёншчына...

Ко-прадзюсары

Яны плануюць ушчыльную заняцца “раскруткай” універсітэцкага фальклорнага калектыву “Талака”. Гаворка — пра брэнд, рэкламу, піяр, арганізацыю гастролей. Таксама слушная ідэя. Кіраўнік “Талакі” — загадчык кафедры этналогіі і фальклору БДУКІМ Вячаслаў Калазій — знішчае стэрэатып пра толькі асобы ва ўзросце. І сённяшнім маладым крэатыўшчыкам без яго проста не абысціся. Так што “раскрутка” калектыву — справа самая што ні ёсць прагрэсіўная. Хоць і ведаюць пра “Талаку” ў Францыі, Літве, Эстоніі, Расіі, піяр у Беларусі гурту ніяк не пашкодзіць.

Стратэгія начальніка аддзела

Жыткавіцкі раён — гэта найперш Тураў. Паселішча, што па ўнікальнасці гістарычнай спадчыны і насычанасці аб’ектаў культуры займела адносна нядаўна статус горада, дыктуе культурную палітыку не толькі Жыткавіччыне, але і Гомельшчыне. У выніку гэты край з кожным годам павялічвае і турыстычны патэнцыял.

Калі ставіцца з асцярожнасцю...

Сяргей АГІЕВІЧ, Жыткавіцкі райвыканкам:

— Людзям сёння патрэбна наша пільная ўвага. Мы здолелі стварыць за апошнія гады немалую колькасць народных і ўзорных калектываў. Вакол гэтых асяродкаў творчай самарэалізацыі імкнёмся згуртаваць як мага больш аматарскіх аб’яднанняў, клубаў па інтарэсах. Натуральна, для гэтага патрэбны прафесіяналы на месцах. І над тым таксама даводзіцца шмат працаваць. Завочнае, дадатковае навучанне, павышэнне кваліфікацыі — абавязковая ўмова работы з кадрамі, таму і трымаю на пастаянным кантролі вучобу нашых спецыялістаў. Тут любіць нюанс працуе на агульную карысць. Нават звычайныя зносіны з калегамі, што прыехалі ў Інстытут культуры Беларусі, дазваляе нашым супрацоўнікам пашырыць круггляд, узяць на ўзбраенне пэўны практычны досвед.

Усё большую папулярнасць у краіне набывае праектная творчая дзейнасць, падмацаваная самымі рознымі грантамі. Ва ўмовах няпоўнага, так скажам, фінансавання падобная тактыка набывае ўсё большую актуальнасць. Некалькі гадоў таму гэтым чынам атрымалі ад Праграмы развіцця ПРААН грошы на ўдасканаленне ацяплення нашых устаноў культуры. Плануем актывізаваць сваю працу ў кірунку праектнай дзейнасці. Натуральна, тут патрэбны самыя разнастайныя ініцыятывы знізу. Таму і вучым кадры... У сферы культуры ўсё ўзаемазвязана. І калі выкінуць ці паслабіць літаральна адно звязно, пад пагрозай апынецца ўвесь ланцуг, надзейнасць якога напрацоўвалася цягам дзясяткаў гадоў.

Таму, па маім цвёрдым перакананні, варта ставіцца да аптымізацыі творчых калектываў з вялікай асцярожнасцю. Мне вельмі не хацелася б, каб рэгіянальнай культуры падрэзалі крылы. Кадровы патэнцыял, самы актыўны і дзейсны, неабходна любымі сіламі захаваць. 20-працэнтны паказчык аптымізацыі работнікаў культуры — неверагодна завышаны. Яго зніжаць трэба, хаця б і з той нагоды, што Тураўшчына на турыстычнай карце Гомельшчыны і Беларусі займае далёка не апошняе месца.

Горад Тураў — раённы брэнд. І калі казаць пра першачарговую нашы задачы, дык звязаны яны будуць з пашырэннем магчымасцей гэтага гісторыка-культурнага турыстычнага цэнтра. У адпаведнасці з Дзяржпраграмай развіцця Прыпяцкага Палесся ідзе рэканструкцыя з элементамі мадэрнізацыі Дварэцкага дома культуры, які знаходзіцца на тураўскай тэрыторыі. Пасля завяршэння работ мы плануем перавесці сюды музычную школу. Умовы для навучання дзяцей якасна палепшацца.

Варта ставіцца да аптымізацыі творчых калектываў з вялікай асцярожнасцю. Мне вельмі не хацелася б, каб рэгіянальнай культуры падрэзалі крылы. Кадровы патэнцыял, самы актыўны і дзейсны, неабходна любымі сіламі захаваць. 20-працэнтны паказчык аптымізацыі работнікаў — завышаны.

Капітальны рамонт патрэбны і мясцоваму краязнаўчому музею. Пакуль з гэтым нічога не атрымліваецца: няма грошай, хоць праектна-каштарысная дакументацыя даўно падрыхтавана. Спадзяёмся, што ў наступным годзе ўмовы для ўсебаковага развіцця музейнай справы стануць больш спрыяльнымі.

Спрабуем развіваць вакол Турава народныя промыслы: у вёсках Азіраны, дзе працуе Цэнтр рамёстваў са статусам раённага, Верасніца, Запясочча. Тут працуюць сувенірныя крамы. А турыстаў за год сустракаем на Тураўшчыне каля дзясці тысяч. Наш райвыканкам пастаянна працуе над гэтай тэматыкай. Адкрылася акцыянернае таварыства “Тураўшчына” з шэрагам турыстычных комплексаў. Вельмі добра развіваецца агратурызм, бо колькасць аграсядзіб пастаянна павялічваецца. Думаю, гады праз два штогадовая колькасць турыстычнага наплыву дасягне 15 тысяч чалавек. З такой прыкідкай развіваем і адпаведную гарадскую інфраструктуру.

Удзельнікі праекта “Канструктар” пад час сустрэчы з рэктарам. / Фота Юрыя ІВАНОВА

■ Замест будучага працягу

Прэзентацыя Ко-праектаў прайшла ўдала: рэктар ухваліў кожную з пяці ідэй. Нават паабяцаў фінансаванне там, дзе без яго не абысціся. “Канструктар” набыў свайго ідэйна-фінансаванага куратара. Студэнцкая гульня незаўважна пераўтварылася ў сур’ёзную справу, якую студэнтам ды педагогам накіравана рушыць разам. Вельмі хацелася б, прынамсі, у гэта верыць. Творчасць, па сутнасці, — любімая і вясёлая гульня-забаўка. Калі перастае такой быць, імгненна пераўтвараецца ў невыносную руціну. Прыкладаў наўкола — процьма. Таму гуляйце, студэнты, без стомы! Гуляйце пасля выпуску, гуляйце цягам жыцця! Усё, што зроблена з пакутлівым выглядом твару, — не творчасць, а казёншчына...

Але ў першую чаргу сказаць хацелася б вось пра што. Універсітэцкіх “канструктараў”, з праектамі якіх мы сёння пазнаёмліся, хранічна не стае цяпер у малых гарадах і вёсках Беларусі. У творчых задумках клубнікаў ды бібліятэкараў бракуе падзей-

насці, “фішак”. Уменне кампенсавать такія недахопы і выпрацоўваюць сённяшнія папелечнікі Насці Батура. Ці дачакаюцца іх рэгіёны?

А ўявіце, якім розгаласным стаў бы тэлепартал “Канструктара”, калі б перадцяперашнімі студэнтамі выступілі колішнія выпускнікі са сваіх сённяшніх месцаў працы ды падзяліліся назапашаным прафесійным досведам...

Ці мае кожнае наша паселішча свой моцны брэнд? Канешне ж, не. А менавіта “канструктарам” такая доўгатэрміновая задача — па плячы. Як і “раскрутка” нашых шматлікіх фальклорных аўтэнтчных гуртоў, шчыльна раскіданых па самых розных кутках Беларусі.

Словам, заўтра нашай культуры закладваецца сёння ў асяродку ITV START, у сценах БДУКІМ. Вось калі пабудуюць “канструктары” ўніверсітэт мары, тады возьмуцца і за канструяванне краіны мары, культуры мары ды сапраўды паўнацэннага жыцця.

Першае незвычайнае ўражанне ад сёлетняга джазавага фесту ў Бірштанаце: мора рознакаляровых крокусаў на газоне каля мясцовага Цэнтра культуры. Ніколі вясна так рана не сустракалася тут з джазам. І ніколі, бадай, абнаўленне прыроды так арганічна не знаходзіла свайго ўвасаблення на фестывальнай сцэне...

Фестываль для эксперыменту

Выседзець у зале ўсе 6 фестывальных канцэртаў, праслухаць праграмы ўсіх 18 удзельнікаў фесту ды вытрымаць 2 начныя шматгадзінныя, ажно да шостаі раніцы, сэйшны ў толькі што адрэстаўраванай камернай зале колішняга "Курцаўза" — задача з абсалютна нерэальных. Аднак насычанасць фестывальнай праграмы заснавана не толькі на колькасці канцэртаў, а яшчэ і на разнастайнасці паказанай музыкі: ад джаза традыцыйна-класічнага да неверагодных часам эксперыменту, якія калі-ніколі да ўласна джаза маюць невялікае дачыненне. Аднак гэта — адзін з асноўных і вызначальных прынцыпаў менавіта дадзенага фестываля: даць магчымаць музыкантам эксперыментаванне. Менавіта з гэтай мэтай і рыхтуюцца праграмы загадзя, прычым грунтуецца такі працэс, прынамсі, на двух кірунках. Першы: паказаць новых, найперш наймаладых, літоўскіх музыкантаў. Другі: прадставіць праграмы тых жа літоўскіх джазменаў, зробленых сумесна з калегамі з іншых краін свету. Сёлета на сцэне "Бірштанаца" працавалі музыканты з Італіі, Бразіліі, Мазамбіка, Нарвегіі, Даніі, ЗША, Турцыі, Эстоніі, Швейцарыі, Швецыі.

Тлумачыцца такая геаграфія найперш тым, што за час існавання фестываля (а першы адбыўся яшчэ ў 1980-м) літоўскія музыканты абраслі кантактамі ва ўсім свеце, здолелі разбурыць міф пра свой джаз як з'яву лакальную ды цалкам годна ўпісання, па меншай меры, у агульнаеўрапейскі кантэкст. І тут можна з поўным правам сцвярджаць: менавіта гэты фестываль стварыў, вобразна кажучы, літоўскі джазавы "гумус", на якім рэгулярна з'яўляюцца творчыя парасткі, што не сорамна паказваць па-за межамі краіны.

Тры моманты

"Бірштанац-2014" звярнуў на сябе ўвагу па меншай меры трыма момантамі. Найперш гэта развіццё тэндэнцыі паказу джаза ў кірунку стварэння не проста канцэртных праграм, а — шоу. Наймацней, бадай, тое было відаць пад час вы-

ступлення гурта "Гядас і сябры" з удзелам колішняга вучня Уладзіміра Чакасіна, а цяпер вядомых джазавых гуру Гедымінаса Лаўрэнавічуса, Алега Малакаедава і Вітаўтаса Лабуціса. Выконваліся стандарты, але рабілася гэта з сюрпрызамі ў аранжыроўках, лёгка, весела, з доляй іроніі. І ў выніку атрымалася цалкам арыгінальная, новая, па-сапраўднаму сучасная музыка!

Ці чарговы музычны спектакль, зрэжысраваны самім Чакасіным. Музыканты, танцоры, гульня з гукам і святлом, як заўсёды ў Чакасіна-рэжысёра — парадаксальныя

на першым плане — крэатыў ды пошук уласнага шляху нават у межах класікі. Літоўскія джазмены выконваюць найперш музыку аўтарскую, як, прыкладам, гурт "Leobard Grey" (саксафоны, дзявочы вакал, бас-гітара/гітара ды разнастайныя ўдарныя). Лідар гурта Томас Дабравольскі прыкметна старэйшы за сваіх калег, аднак з гэтым жа, як і моладзь, захапленнем эксперыменту з электроннымі апрацоўкамі гуку, паставіўшы перад сабой ажно тры блокі ўсялякіх "прымоцак" і з дапамогай іх на адным адшуканым недзе на сметніку мядзяным

ма праекта "CinAmono 5", у складзе якога ўпершыню за ўсе гады існавання фестываля на сцэну выйшла салістка з самога Бірштанаца — спявачка Лаўра Будрэцітэ, выпускніца Літоўскай акадэміі музыкі і тэатра, уладальніца Гран-пры конкурсу "Riga Jazz Stage 2013". Як заўсёды, літоўскі тэлеканал "Культура" здымаў усе канцэрты.

3 праекцыі на нашых

Фестываль у Бірштанаце — выдатная нагода паказаць сябе найперш маладым літоўскім выканаў-

І такі нацыянальны агляд джазавых дасягненняў Беларусі проста неабходны. "Пружанскі блюз" пры сваім больш чым сціплым бюджэце выканаць такую місію наўрад ці здольны. Магчымае правядзенне агляду беларускага джаза раз на два гады ў Салігорску, дзе маецца выдатная база і напрацавана арганізацыя дзіцячых джаз-фестываляў. У адным упэўнены: беларускі "Бірштанац" у вялікім горадзе проста згубіцца. Для параўнання: сталае насельніцтва Бірштанаца складае крыху больш як 3 000 чалавек...

Вясной пра... восень?

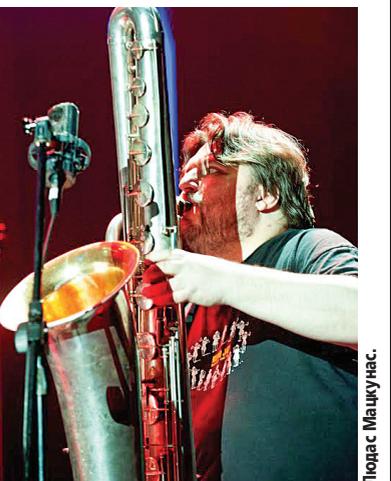
Калі зазірнуць у гісторыю фестываля ў Бірштанаце, неабходна згадаць, што на яго сцэне з беларусаў выступалі квінтэт Ігара Сафонава, дэбютавалі "Apple Tea", паказаўся "Полацк аніма квартэт", ці не двойчы выступаў Андрэй Пыталеў. Аднак фінансавыя праблемы змушалі дырэктара фестываля Зігмаса Вілейкіса ашчаджаць сродкі, у тым ліку і за кошт незапрашэння музы-

А дзе наш джаз- "Бірштанац"?

Гурт "Leobard Grey".

Літоўскі фест пераканаў, але патрэбен і беларускі форум

Людас Мацкунас.

рашэнні ва ўсім на мяжы з яўным жаданнем выклікаць шок і справакаваць рэакцыю залы ў адказ. Чакасін прывучае студэнтаў быць на сцэне сабой і атрымліваць ад працы задавальненне.

Тэндэнцыя другая (і даўняя): перадача досведу мэтраў моладзі. Лабуціс прадставіў навучэнцаў музычнай школы імя Дварыёнаса ва ўзросце ад 9 да 17 гадоў. Так, ізноў у аснове праграмы — стандарты. Але вы можаце ўявіць у межах адной кампазіцыі імправізацыі на тэмы "Spain" Чыка Карыя, "Savanna" Цізола-Элінгтана і "Хава нагіла"? Музыканты яшчэ не навучыліся разам кланяцца, аднак у музычным плане выглядаюць больш чым упэўнены.

Нарэшце, трэці момант. Колькі мне даводзілася чуць апошнім часам беларускую джазавую моладзь, яе праграмы засноўваліся менавіта на стандартным выкананні, прабачце за паўтор, стандартаў класічнага джаза. З гэтага боку такая музыка наўрад ці зацікавіць арганізатараў фестываляў за межамі краіны, дзе

цэбары ўтвараючы кампазіцыю з трыма-чатырма інструментальнымі лініямі. Карацей, "Leobard Grey" стаўся маім асабістым фаварытам у Бірштанаце гэтага года.

Усе канцэрты здымаліся

Нельга не згадаць і літоўска-эстонскі праект "Heavy Beauty", які паўстаў з ініцыятывы саксафаніста, тубіста Людаса Мацкунаса. У гурт увайшлі два крутыя ў мінулым рокеры, а сам Мацкунас гэтым разам саліраваў на рэдкім інструменце — бас-саксафоне. Магутная рытмавая аснова кампазіцыі надзіва прыгожа адпавядала рыкліваму гучанню вялікага сакса, што, да таго ж, суправаджалася дзівоснай энергетыкай выканання.

Засталіся ў памяці праграмы італьянцаў "Fabiana & The Sound Flowers" (спакойны, у нечым нават крыху салонны джаз з жаночым вакалам), ваеннага краявога біг-бэнда (канешне ж, выдатная порцыя менавіта біг-бэндавай музыкі), а такса-

цам. Бо калі такі фестываль існуе, джазавая моладзь мае стымул для творчага росту. У гэтым сэнсе музычныя рэальнасці Беларусі выглядаюць не лепшым чынам. Калі не памыляюся, толькі аднойчы — яшчэ ў 1989 годзе ў Віцебску з дапамогай камсамолу — быў праведзены Першы Нацыянальны фестываль джазавай музыкі, на які з усёй Беларусі прыехала больш за дзясятка калектываў. І тады памятаю прыемныя адкрыцці, бо і цяпер сітуацыя з джазам у Мінску даволі вядомая спецыялістам. А вось што маецца, як кажуць, на месцах? Вось і на мінулым тыдні выпадкова атрымалася паслухаць выступленне "Jazz City Band" з Магілёва. Я гарантую: гэты калектыў выдатна б упісаўся ў праграму "Бірштанаца-2014" дзякуючы неверагоднай энергетыцы, небанальнаму складу інструментаў і яшчэ больш небанальным аранжыроўкам назаўсёды, здавалася б, абстрактных, як той казаў, мелодый. "Jazz City Band" — гатовы канцэртны калектыў! А хто пра яго ведае?

кантаў з недалёкай Беларусі, хоць ён ніколі не адмаўляўся ад ідэі прывозу нашых профі. Сёлета, на вялікі жаль, і наогул упершыню за ўсю гісторыю фестываля ў Бірштанаце літоўскае Міністэрства культуры на дзень адкрыцця праграмы не пералічыла грошай. Як здолеў Вілейкіс са сваёй камандай усё ж правесці фестываль, засталася загадкай, таму што на адну спонсарскую дапамогу разлічваць у такіх справах няпроста. Тым не менш, у кулуарах збіраліся подпісы пад зваротам музыкантаў і журналістаў у Раду міністраў Літвы з заклікам не даць джазу ў Бірштанаце загінуць. Я таксама паставіў свой подпіс, бо для мяне гэты фестываль, які, апрача іншага, мае ў архівах гіганцкі фотакаталог удзельнікаў, — таксама істотная частка жыцця.

Так што застаюся са спадзяваннем на тое, што джазавая восень у Бірштанаце ўсё ж не настане ніколі...

Дзмітрый ПАДБЯРЭЗСКІ,
музычны крытык
Фота Вітаўтаса СУСЛАВІЧУСА

Рэйтынг ідэй з Украіны і Расіі

Тры музейныя... пацукі!

Ва ўсіх сферах, ва ўсіх галінах сацыяльнай практыкі гісторыя занатоўвае імёны генералаў, а не салдат. Хіба што выпадкова згадка пра сціплага рупліўца трапіць на старонкі гістарычнай хронікі... Тая ж завяздэнка і ў галіне культуры. Але правіла не бывае без выключэнняў...

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Днямі ў Адэсе паставілі бронзавы помнік музейшчыкам. На плінце — надпіс "Музейшчыкам Адэсы прысвячаецца", на пастамента — "Музейнае брацтва". А скульптурную кампазіцыю складаюць трое... пацукоў. У лапках "музейных пацукоў" — атрыбуты навуковай працы: лупа даследчыка, указка экскур-

савода... Пацукі, як карыятыды, трымаюць на плячах піраміду. Такім чынам яны сімвалізуюць "трох кітоў" ці "трох сланоў", на якіх усё і ў культуры трымаецца. Цяжар для сімпатычных мышак немалы, але яны гераічна трываюць. Каля іхніх ног — чацвёрты пацучок, маленькі: расце рупліўцам змена...

Якія яшчэ работнікі культурнай галіны ўганараваны бронзавымі выявамі на людных месцах? У Расіі ёсць помнік бібліятэкару. Яго ўсталявалі ў Кургане ў гонар Клаўдзіі Жураўлёвай, якая ў другой палове мінулага стагоддзя цягам пятнаццаці гадоў узначальвала мясцовую Цэнтральную бібліятэчную сістэму. А яшчэ культура не можа існаваць без чытачоў, слухачоў, глядачоў. Вельмі кранальны помнік тэатральнаму гледачу паставілі ў Калуге побач з мясцовым тэатрам: дзяўчына трымае ў руках аркуш з надпісам "Ёсць лішні білет?"...

Такая інтэраактыўная музейнага брацтва з'явілася ў Адэсе.

Для тэатра ў Калуге гледачка пытаецца пра лішні білет.

(Заканчэнне. Пачатак у № 11.)

Мы ўжо апавялі пра пачатак жыццёвага шляха нашага земляка Станіслава Рэйтана. Сапраўды, быў такі іншы час, калі ягонае імя не сыходзіла са старонак часопісаў, газет. Яго літаратурная кар’ера, мяркуючы па крытычных заўвагах яшчэ аднаго сваяка роду — пісьменніка Генрыка Жавускага, распачалася ў 1830-х. Мы не ведаем назваў твораў, але апошні называў Станіслава Рэйтана “дылетантам”, які не мог бы напісаць “Гавэндз Сагліцы”. Паколькі твор выйшаў ананімна, Жавуску часам даводзілася пацвярджаць у зацікаўленых колах сваё аўтарства. Відавочна, у тыя часы і было пасеяна зерне непрызнанці паміж сваякамі. І на тое былі свае падставы.

Капіца ў Усава.

тай прадаставіў пану “Wada” старонкі свайго альманаха для адказу.

Ётае “ліставанне” з’яўляецца сёння вельмі цікавым і карысным матэрыялам, бо датычыцца, між іншым, і роду Радзівілаў. Жавускі, які, апрача сваяцтва з Рэйтанамі, меў і кроў Радзівілаў, зацята бараніў Пана Каханку ды іншых прадстаўнікоў, у тым ліку постацей адыёзных, з гэтай сьпіннай фаміліі. Рэйтан пісаў больш непрыхільна, бо быў сведкам і шмат ведаў пра сакрэты Радзівілаў ад бацькі. Урэшце, пасля заявы Станіслава спрэчка неяк сама сабой сціхла...

мым лепшым выглядзе паўстаюць некаторыя прадстаўнікі Радзівілаў разам з іх кліентэлай.

Апошні вядомы нам твор, які Станіслаў напісаў ды выдаў асобнай кнігай, мае назву “Так было ў нас” (Варшава, 1858). Менавіта з гэтай кнігай пад пахай я і вяртаўся з “палявання”, пра што згадаў у першай частцы аповеду. Калі параўноўваць “Пана Марціна Квеча” і гэты, апошні твор Рэйтана, то розніца паміж імі — каласальная. Кніга 1858 года быццам бы ўся прасякнута біяграфічнымі рысамі. Яна з’яўляецца энцыклапедыяй маленькага свету

вічы, Усава і Капыль. Слуцкі краязнаўчы музей, які хоць і месціцца ў колішнім ДOME дваранскага сходу, дзе, верагодна, бывалі і Рэйтаны, ані словам пра іх прысутнасць у гісторыі краю ў экспазіцыі не згадаў. На жаль, у капільскую ўстанову я не паспеў заехаць, таму спадзяюся, што памяць аб адным са сваіх выбітных землякоў горад захавай, хоць у свой час і абышоўся не самым лепшым чынам з касцёлам Святых Пятра і Паўла, фундаванага Станіславам Рэйтанам у 1859 годзе. Цяпер гэта рэстарация пры дарозе.

У абодвух Доктаровічах, якія належылі сваякам Рэйтанаў, ужо амаль нічога з той пары не засталася. А вось Усава, дзе у сярэдзіне XIX стагоддзя завяршылі свой зямны шлях Станіслаў і яго жонка Саламея, трохі парадавала. Сядзібнага будынка ўжо даўно няма, а месца яго заарана, стаў жа, вельмі маляўнічы напаярэдадні навалініцы, паціху зарастае. Але амаль некранутая часам стаіць капліца, пабудаваная ў 1840-х у стылі класіцызму. Пакуль на ёй адсутнічае, мяркуючы, цалкам годная шылда “Помнік архітэктуры 1-й паловы XIX стагоддзя”, ахоўную функцыю выконвае... баршчавік, які шчыльна атачыў пабудову з усіх бакоў. Сумна ж тое, што капліца не першае дзесяцігоддзе выконвае функцыі сметніцы. Дах жа патрабуе нязначнага рамонту, бо дзе-нідзе з’ехалі лісты шыферу...

Карыстаючыся магчымаасцю, хачу звярнуцца да неабыхавых чытачоў газеты “Культура”, якія жыўць у тых мясцінах. На Беларусі засталася не так шмат нерухомасці, якая тым ці іншым чынам звязана з родам Рэйтанаў: сядзіба і капліца ў Грушаўцы ды каплічка ў Ляхавічах, а таксама ў вёсцы Усава. Кожны герой, выбітная асоба (і Рэйтаны тут якраз яскравы прыклад), якія нарадзіліся на нашай зямлі, патрабуюць нашай жа павагі. Выказаць яе мы можам, узяўшы клопат над тым, што захавалася. Бо калі згінучь апошнія руіны, то знікне і памяць...

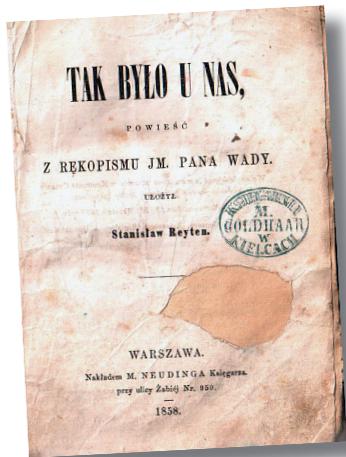
Зміцер ЮРКЕВІЧ,
куратар, сябра арт-суполкі імя Тадэвуша Рэйтана

Нобіль, не ўзяты “на аловак”

Станіслаў Рэйтан: загадка з XIX стагоддзя

Урэшце, сам Жавускі даволі хутка змяніў свой погляд, адлюстраваны, скажам, у “Гавэндзах старога шляхціча”, і стаў на шлях супрацы з новай уладай, якая змянілася на беларускіх землях пасля знікнення Рэчы Паспалітай. Так, у 1841 годзе Жавускі пад псеўданімам “Jarosz Bejla” выдае двухтомнік (1841, 1843) “Meszanin obuczajowych” — кнігу, што лічыцца найвялікшым літаратурным скандалам эпохі рамантызму, паколькі яна паспрыяла расколу шляхты на два супрацьлеглыя лагёры па поглядах на конт стаўлення да імперскай улады.

Станіслаў жа Рэйтан поглядаў не змяніў. Ён надрукаваў свой першы буйны твор “Pariery Pana Ambrozego” пад псеўданімам “Wada” ў часопісе “Athenaeum” у 1845-м, калі рэдактарам быў Язэп Крашэўскі. Тэма “анекдоты” фактычна былі жорсткай крытыкай творчасці Жавускага. Далей пакрыўджаны сваяк адгукнуўся разгромнай крытыкай праз “Пецярбургскі штотыднёвік” пад псеўданімам “B.Niekrasz...”. Крашэўскі ж з ахво-

Вокладка апошняй кнігі Станіслава Рэйтана.

Тым часам, у 1856 годзе ў Львове ён перавыдае свой першы твор, змяніўшы назву на “Князь Геранім Радзівіл”. Дарэчы, налета ў тым жа штотыднёвіку друкаваліся ў адных і тых жа нумарах “З дзённікаў Анны з Рэйтанаў Герычовай” (ужо памерлай у Парыжы), а таксама, ананімна, “Аповесць з майго часу, або Літоўскія прыгоды” Ігната Яцкоўскага. Аўтарства апошняга твора некаторыя даследчыкі, сярод якіх быў і Вінцэс Каратынскі, доўгі час прыпісвалі і Станіславу Рэйтану.

У 1854-м Рэйтан быў прызначаны ганаровым куратарам Слуцкай гімназіі, што не магло не адбіцца на ягонай творчасці. Наступны буйны твор “Пан Марцін Квеч” спачатку быў надрукаваны ў газетах. А пасля прыхільнай крытыкі, якая зчыла таленавітаму аўтару не спыняцца, — і асобнай кнігай. Здарылася гэта ў 1857 годзе ў Варшаве. Мяркую, жыхарам Слуцчыны гэты твор спадабаецца больш чым каму, бо горад і яго ваколліцы часам становяцца арэнай “баёў” галоўных герояў. У гэтым творы зноў у не са-

павятовай шляхты, замкнутаў у сваім дробным жыцці, дзе павуцінне інтрыг вяжучь рукі асоб з мясцовай адміністрацыі... І можа, дзякуючы такому адлюстраванню гэтую рэалістычную карціну страчанай эпохі так цікава чытаць-разгадваць?..

Творчасць Станіслава, на маю думку, абавязкова павінна быць узята “на аловак” літаратуразнаўцамі. Недаравальна, што грунтоўныя працы па літаратуры XIX стагоддзя і дасюль абыходзяць увагай такую постаць. Гісторыкі таксама знойдуць у перыпетыях лёсу нашага героя шмат цікавых падрабязнасцей. Мне як “рэйтаназнаўцу” пашанцавала адшукаць невядомыя раней дэталі, наўпрост звязаныя з жыццём роду. І гэта без уліку таго, што дзве апошнія кнігі Станіслава ўспрымаюцца літаральна як біяграфічныя нарысы прадстаўнікоў фаміліі.

...3 паўгода таму, знайшоўшы час, я выправіўся на веласіпедзе ў бонваж па “Станіслававых мясцінах”. У праграме былі Слуцк, Доктаро-

Слонім, лістапад 1948 года. Горад у руінах пасля Другой сусветнай вайны, але развешаныя паўсоль афішы паведамляюць аб першым спектаклі толькі што створанага пры раённым ДOME культуры тэатральнага гуртка. Кіраўніком тады быў дэмабілізаваны з арміі 27-гадовы франтавік Аляксандр Бялоў (1921 — 1985), і разам з Міхаілам Фрыдманам яны паставілі згаданую прэм’еру — “Шляхі-дарогі” па п’есе А.Фёдарова. Дарэчы, на той час Фрыдман ужо меў за плячыма вялікі тэатральны вопыт.

Родам з Варшавы, у 1910 — 1927 гг. ён быў акцёрам яўрэйскіх тэатральных труп на Украіне і Беларусі, праз год скончыў маскоўскую тэатральную студыю “Свабоднае мастацтва”. А ў 1932-м разам з жонкай паехаў у Бірабіджан у складзе тэатральнай групы рэжысёра Марка Рубінштэйна, каб стварыць там яўрэйскі нацыянальны тэатр.

Пасля вайны на васьмянаццаць гадоў асеў у Слоніме. З першых дзён існавання драматычнага гуртка веў у ім бязлітасную барацьбу з дылетантызмам, абьякавым стаўленнем да заняткаў. У пакоі, дзе праходзілі рэпетыцыі, знаходзіўся вялікі партрэт К.С. Станіслаўскага, а ўнізе — ягоная цытата: “Любі мастацтва ў сабе, а не сябе ў мастацтве”.

Днямі споўнілася 120 гадоў з дня нараджэння вядомага рэжысёра, заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Беларусь Міхаіла Фрыдмана (1894 — 1975), які паставіў у Слоніме 27 спектакляў. У пасляваенны час ён кіраваў драматычным гуртком пры раённым ДOME культуры і стаяў ля вытокаў тамтэйшага народнага тэатра, на базе якога ў 1990-м быў створаны цяперашні Слоніmsкі беларускі драматычны тэатр.

Пра рэжысёра, які ў Слоніме паставіў 27 спектакляў

Пачалося са “Шляхоў-дарог”

Сярод 27 спектакляў, пастаўленых Фрыдманам у Слоніме, былі “Выгнанне раскусніцы” І.Шамякіна, “Вяселле з пасагам” М.Дзьяканавы, “Любоў Ярава” К.Транёва, “У добры час” В.Розава, “Жаніцтва Бялугіна” А.Астроўскага, “Нячыстая сіла” Г.Стафанскага, “У бэзавым садзе” Ц.Саладара ды многія іншыя. А ў 1959 г. той драматычны гурток Слонімскага РДК атрымаў званне народнага тэатра.

На пачатку лютага 1964-га слоніmsкія артысты прывезлі ў Мінск спектакль “Апошняя” па п’есе М.Горкага. Зала тэатра юнага глядача была перапоўнена. Паглядзець пастаноўку прыйшлі старэйшыя беларускія майстры: народная артыстка СССР Ларыса Александроўская, якая выступіла са сцэны са словамі прывітання, Канстанцін Саннікаў, Вера Пола, Сцяпан Бірыла... Пра гэтую падзею расказалі амаль усе бела-

Перад паездкай на гастролі. Злева — Міхаіл Фрыдман. Слонім, 1952 г.

рускія газеты. Пастаноўка таксама была запісана і паказана Мінскай студыяй тэлебачання. Тэатральны крытык Арсень Лабовіч у газеце “Знамя юности” 27 лютага 1964 года пісаў: “...Дасягненне адзінства мастацкага сты-

лю з’яўляецца пацвярджэннем высокага рэжысёрскага майстэрства пастаноўшчыка, кіраўніка Слонімскага народнага тэатра М.І. Фрыдмана. Усе выканаўцы аб’ядноўваюць свае намаганні вакол галоўнай ідэі

спектакля — раскрыць перад глядачамі бесперспектыўнасць грамадскіх стасункаў, дзе чалавек чалавеку воўк. У гэтым — сучаснасць і актуальнасць пастаноўкі. Выканаўцы разумеюць, адчуваюць свае заданы, ад-

чуваюць эпоху”. Спектакль быў адзначаны Падзякамі Міністэрства культуры: калектыву Слонімскага народнага тэатра і яго рэжысёру Міхаілу Фрыдману, а таксама народнай артыстцы Беларусі, колішняй актрысе Купалаўскага тэатра Воль-

зе Галіна, якая выконвала ў слоніmsкай пастаноўцы цэнтральную ролю — Соф’і.

Добра быў падрыхтаваны і меў поспех пастаўлены М.Фрыдманам спектакль “Глыбокая плынь” паводле рамана Івана Шамякіна. Многія ўдзельнікі вайны, калі глядзелі гэтую сцэнічную пастаноўку, плакалі. А на камедыях “Кухарка” і яе працягу “Кухарка замужам” А.Сафронава ў зале не сціхаў смех. У спектаклях, асабліва ў апошнім, было шмат гумару, рэжысёрскай фантазіі, імправізацый акцёраў.

Са слоніmsкім тэатральным калектывам Міхаіл Фрыдман развітаўся ў 1965-м. А ў 1968 годзе на пасадзе кіраўніка яго замяніў Мікалай Варвашвіч...

Сяргей ЧЫГРЫН,
загадчык літаратурнай часткі Слонімскага драматычнага тэатра
Фота з архіва аўтара

Нядаўна споўнілася 200 гадоў з дня нараджэння выдатнага ўкраінскага паэта і празаіка, жывапісца, гравёра, акварэліста Тараса Шаўчэнкі. А пражыў ён усяго сорак сем гадоў. Між тым, яго літаратурная спадчына налічвае каля 240 твораў, а спадчына мастацкая — больш як 1 000 работ. Зрэшты, бясконцыя спрэчкі і дыскусіі пра яго творчасць, яго культурна-грамадскі ўнёсак у станаўленне Украіны працягваюцца да сённяшняга часу.

Т. Шаўчэнка. Аўтапартрэт (у маладосці).

Чаму песня Тараса Шаўчэнкі "знайшла водгалас пачэсне ў сэрцы беларускім"?

Барыс КРЭПАК

Хтосьці робіць з яго ікону, а хтосьці — вурдалака; прычасанага і мудрага прарока або выпівохі ды сапсаванца. Я ўжо не кажу пра аднатыпныя тэксты, якія шмат гадоў дубліравалі школьныя падручнікі. Аднак геніям можна дараваць іх "неідэальнасць", але, можа, не трэба так капацца ў бруднай бялізне? Хаця ў такую "бялізну" ў розныя часы былі скінуты і "непапраўныя карцёжнікі" Пушкін ды Някрасаў, і "злосны, з'едлівы" Лермантаў, і "кабацкі" паэт Ясенін, і "горкія п'яніцы" Мусаргскі, Саўрасаў, Саламаткін, Апалон Грыгор'еў, і "рулетачнік" ды "эпілептык" Дастаеўскі, і "анты-саветчык" Шаляпін, і многія іншыя годныя асобы з гэтага легіёна, у тым ліку сучаснікі. "Люды б сонце очорнілі, якбы малы сілу..." — пісаў, як у ваду глядзячы, Шаўчэнка. Але гэта іншая і вельмі балючая тэма, вартая асобнага буйнога даследавання.

Што да выяўленчага мастацтва, то адны даследчыкі лічаць Шаўчэнка толькі "фатографам навакольнай прыроды", творы якога маюць пэўную гістарычную і этнаграфічную каштоўнасць, другія ж — "сілай, што адлюстравала цэлую эпоху", для трэціх ён цікавы як таленавіты вучань сусветна вядомага жывапісца Карла Брулова. Таксама існуе шмат розных і неадназначных ацэнак, датычных пазэіі, прозы ды эпістальнай спадчыны Тараса Рыгоравіча.

Аднак, што б там ні казалі, Шаўчэнка — гэта "візітоўка" Украіны, як для нас — Янка Купала і Якуб Колас, для Расіі — тыя ж Пушкін і Ясенін, для Англіі — Бёрнс і Байран, для Германіі — Шылер і Гётэ, для Францыі — Беранжэ. Праўда, шкада, што яго мастацкая спадчына апынулася ў грамадскай прасторы як бы на другім плане пасля пазэіі, хаця як прафесіянал-жывапісец і рысавальшчык Шаўчэнка не саступаў сучаснікам — выхаванцам пецябургскай Акадэміі мастацтваў. Нездарма той жа Брулоў лічыў яго адным з найлепшых вучняў. Думаю, што "вялікаму Карлу" можна давяраць больш, чым сучасным крытыкам Шаўчэнкі-мастака. А адзін з грамадзян заявіў у Інтэрнэце: "Я не бачыў карцін Шаўчэнкі, але ўпэўнены, што Айвазоўскі маляваў лепш".

На жаль, амаль 270 жывапісных і графічных работ Тараса Рыгоравіча да нас не дайшлі, кудысьці зніклі, "растварыліся" ў перыпетых часу, але тыя, што захаваліся, яскрава сведчаць пра талент чалавека — па сутнасці, самародка, якому прырода дала ўсе магчымасці, каб узяцца на вяршыню мастацкага Алімпа. Аб гэтым сведчаць хаця б такія творы, як "Кацярына", "Жанчына ў ложку", "Цыганка-варажбітка", "Адаліска", "Марыя", "Перарванае спатканне", серыя пейзажаў, намалюваных у сьсылцы, цыкл партрэтаў сучаснікаў і аўтапартрэтаў пецябургскага часу, гравюры на метале і дрэве з цыкла "Маляўнічая Украіна", акадэмічныя кампазіцыі на антычныя ды біблейскія тэмы, у тым ліку цікавая серыя з васьмі сепій "Прытча пра блуднага сына" —

Невядомы вядомы Кабзар і яго беларускі след

Т. Шаўчэнка. "Сялянская сям'я".

пра норавы сучаснага мастаку грамадства. Гэтыя творы ён маляваў у сярэдзіне 1850-х гадоў адначасова з напісаннем на рускай мове аўтабіяграфічнай аповесці "Художник", якая ёсць у маёй бібліятэцы разам з "Кабзаром" (зразумела, на ўкраінскай мове).

Але няшчасны лёс не даў Шаўчэнку магчымасці дабрацца да жаданай мастакоўскай вяршыні, хаця ён і быў за свае студэнцкія творы ўдасцены трох сярэбраных медалёў Акадэміі. Ён нават не паспеў атрымаць прысуджаны яму ганаровы дыплом акадэміка Акадэміі мастацтваў па класе гравюры, бо смерць апырэ-дзіла гэтую ўрачыстасць. Дзіўна, але калі 26 лютага 1861 года Шаўчэнка памёр, на яго пахаванні ніхто не ўспомніў пра тое, што ён быў жывапісцам і графікам. Удзельніца жалобнай працэсіі Кацярына Юнг прыгадвала: "Шкада, што з акадэмікаў ніхто не сказаў і слова пра яго як пра мастака, быццам бы ён ім і не быў. Застаўся толькі паэт..."

У гэтых адносінах не давялося Шаўчэнку адчуць смак хоць кавалачка той прыжыццёвай славы, якая суправаджала, скажам, яго апекуна Брулова або прафесараў Акадэміі Ф.Талстога і Ф.Бруні; не паспеў рэалізаваць усё тое, пра што марыў у юнацтве і пасля вяртання з сьсылкі, калі незадоўга да кону задумаў пабрацца шлюбам з "простай сялянкай", набыць маёнтка на беразе Дняпра, пад Каневам, і там, нарэшце, разгарнуцца ва ўсю моц — і ў жывапісе, і ў пазэіі, і ў прозе...

Для мяне Тарас Рыгоравіч уяўляе цікавасць у дадзеным кантэксце як чалавек наймаверна складанай і цяжкай біяграфіі, як асоба са сваёй годнасцю і недахопамі, якую, урэшце рэшт, відаць, сапраўды загубіў алкаголь. Але гэта не яго віна, гэта — ягоная бяда, выкліканая, у асноўным, дзесяцігадовай сьсылкай-катаргай "радавога з палітычных злачынцаў", калі яму катэгарычна забаранілі пісаць ды маляваць, але ўсё роўна ён умудраўся рабіць і тое,

і другое. І нават — лягіць. А вось што да горкіх напояў — дык, калі ласка, гэта начальствам дазвалялася: каб толькі не бянтэжыў сваімі вершамі ды малюнкамі народ праваслаўны. Але, як вядома, потым ад гэтай дрэннай звычкі цяжка пазбавіцца чалавеку, які, да таго ж, ад прыроды не валодаў моцнай сілай волі.

Урэшце, сам паэт лічыў, што "стараннае пакланенне вясёламу богу Бахусу — напэўна, абавязковая ўласцівасць незвычайных людзей". Адночы спаслаўся на земляка: "... Гогаль не без падставы заўважыў, што рускі чалавек калі добры майстар — то абавязкова п'яніца". І далей: "Я далёка не прыхільнік манатоннай, цвярозай акуратнасці ды штодзённай аднастайнай валовай дзейнасці, але не скажу, каб я быў і адкрытым ворагам сталай акуратнасці. Наогул, у жыцці сярэдні шлях ёсць лепшы шлях, аднак у мастацтве, у навуцы ды наогул у разумовай дзейнасці сярэдні шлях ні да чаго, акрамя дачаснай магілы, не прыводзіць...". Запомнім гэтае словазлучэнне, якое я згадаю напрыканцы, — "сярэдні шлях"...

Хачу папярэдзіць чытача, што эса напісана не для літаратараў і мастакоў, не для крытыкаў, не для знаўцаў пазэіі ды жывапісу. Напісана для чытача, які хаця б нейкім чынам цікавіцца тым, што называецца духоўнай культурай. Я імкнуўся пазбягаць акадэмічнага пафасу, навуковых рэбусаў ды літаратурна-мастацтвазнаўчых глыбін. Гэта проста "чыт-во", у якім я жадаў выказаць свой

Янка Купала выказаў сваё асаблівае захапленне Шаўчэнкам. У 1928 годзе ён пісаў у аўтабіяграфіі: "...3 украінскіх паэтаў больш за ўсіх, безумоўна, люблю Шаўчэнка". Да лепшых твораў Купалы належаць вершы "Памяці Шаўчэнкі" (1909) і паэма "Тарасава доля" (1939). Наш Пясняр быў папулярызатарам творчасці Кабзара на Беларусі. Ён першым пераклаў на беларускую мову некалькі яго вершаў. А ў маі 1939-га Купала і Колас прынялі ўдзел у юбілейным пленуме Саюза пісьменнікаў СССР у Кіеве, прысвечаным 125-годдзю з дня нараджэння Шаўчэнкі. У час знаходжання ў Каневе Купала ля магілы Тараса Рыгоравіча прачытаў свой пераклад "Заповіту".

Я на хачу апяваць Шаўчэнка, асыпаючы яго кампліментарамі як паэта і мастака, — ён даўно ўшанаваны ва ўсёй сваёй велічнасці ды красе. Ягоны ўплыў на духоўную культуру свету застаецца вельмі значным і сёння. Колькі дакладна помнікаў і мемарыяльных знакаў, прысвечаных Шаўчэнку, створана на планеце, ніхто не ведае. Спецыялісты мяркуюць, што іх колькасць — ад 800 да 1000 адзінак. Калі гэта так, то ў гэтых адносінах Кніга Гінеса даўно чакае. Скульптурны вобраз Кабзара захоўваецца ў манументальных творах на ўсіх кантынентах — ад Расіі да ЗША, ад Бразіліі да Кітая. У Беларусі ёсць пяць помнікаў Тарасу: у Мінску, Брэсце, Магілёве, Гомелі і Слуцку. Дарэчы, у Слуцку гэта — барэльеф на пастаменце: малады Шаўчэнка з пэндзлем і палітрай. Сярод помнікаў класіку ёсць розныя як па якасці, так і па вобразным увасабленні. Паводле яркай арыгінальнасці, на мой погляд, можна адзначыць помнік у Рыме (аўтар — італьянец У.Мацці): паэт — у вобразе антычнага філосафа з паднятай для прывітання правай рукой. Іншае пытанне: а ў якой "антычнай тозе" Шаўчэнка ўспрымаецца ў сучасным грамадстве? Канешне ж, любы студэнт-гуманітарый ведае, што Пушкін і Лермантаў былі забіты на дуэлі, Гогаль спаліў рукапіс другога тома "Мёртвых душ", Чадаеў звар'яцеў, Ясенін павесіўся, а Маякоўскі і Фадзееў застрэліліся. Мартыралог вельмі вялікі. А хто ведае, якія ўсе яны былі сам-насам, на самоце ці са сваімі блізкімі? Чаму "геній і ліхадзейства" ў такіх асобах часта сумяшчаюцца?..

Вершы паэта я ведаў з дзяцінства: у дзядулі на кніжнай паліцы стаяў томік "Кабзара", які заўсёды быў "у рабоце". Нейкім чынам у дзеда аказалася і аповесць Шаўчэнкі "Художник", напісаная на рускай мове. Дарэчы, нядаўна ў Мінску адбылася прэзентацыя кнігі ў перакладзе на беларускую Валерыя Стралко. А я да сённяшняга часу ведаю на памяць некаторыя шаўчэнкаўскія вершы з таго, дзедаўскага, зборніка.

Потым, ужо ў Ленінградзе, я даведаўся, дзе жыў і быў малады Шаўчэнка: 5-я лінія Васільеўскага вострава, дом Арэнста; Мойка, дом графа Уварова; вялікая майстэрня з антрэсолямі ў доўгім калідоры Акадэміі мастацтваў (былая царкоўная рызніца) — апошняя кватэра Тараса Рыгоравіча, дзе ён і памёр. А на 6-й лініі калісьці шумела карчма "Рым" — улюбёнае месца яго адпачынку. Ды і не толькі яго: сюды наведваліся Брулоў, Нестар Кукальнік, Міхаіл Глінка, аднагрупнікі Тараса па Акадэміі — Рыгор Міхайлаў і Пётр Пятроўскі, наш зямляк Міхаіл Мікешын, які ў 1860 годзе жадаў змясціць барэльеф свайго сябра Шаўчэнкі на помніку "Тысячагоддзе Расіі", але цар яму гэта забараніў. Пецябург Тарас Рыгоравіч любіў, асабліва Летні сад, у якім, па вялікім рахунку, і вырашыўся лёс будучага мастака. Але пра ўсё — па парадку...

Чым жа звязана біяграфія Шаўчэнкі з Беларуссю? Чытайце ў наступных нумарах "К".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
- Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
- Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Выстаўкі:
- "Слуцкія паясы" (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка.
- Творы старажытнару-скага ліцавога шыцця "Жывапіс іголкай" — да 25 мая.
- Жывапіс Канстанціна Качана і Уладзіміра Кожуха — да 28 красавіка.
- Выстаўка аднаго твора (габелен "Маці-Айчына" Аляксандра Кішчанкі і Ангеліны Белюцкавай) — да 14 красавіка.
- Выстаўка "Дзесяць стагоддзяў мастацтва Беларусі" — да 10 ліпеня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь: МУЗЕЙ

"ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- Тры новыя партрэты ў экспазіцыі "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Персанальная выстаўка майстра рызьбы па шкарлупіне яйка Аляксандра Рыжэўскага — да 2 чэрвеня.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАКА-
БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя "Культура

1-й пал. XIX ст."

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
- Выстаўка "Юсіф Гашкевіч — дыпламат, вучоны-арыенталіст (да 200-годдзя з дня нараджэння)" — да 25 мая.
- Выстаўка графікі беларускіх мастакоў 1920 — 1930-х этнаграфічнай тэматыкі са збораў музея "І рай і боль на Песеннай зямлі..." — да 20 красавіка.
- ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП
- г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка "Гісторыя ў кашалыку".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўкі:
- Выстаўка мікрамініяцюр "Рускі ляўша" — да 10 красавіка.
- Выстаўка "Таварыства перасоўных мастацкіх выставак. XXI стагоддзе" (Санкт-Пецярбург)
- Жывапіс. Скульптура. Графіка" — да 25 красавіка.
- Інфармацыйна-касавы ЦЭНТР:
- Выстаўка фота Галіны Ламака "Паміж мінулым і будучым" — да 30 красавіка.
- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка фатаграфій "Мір стары — Мір новы".

Спановая зала

- Выстаўка з прыватнай калекцыі І.Сурмачэўскага "Дух часу і раскошы: мода і стыль 1820 — 1920-х гадоў" — да 31 мая.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Акцыі:
- "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі).
- "У дзень вяселля — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці).
- Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
- Выстаўкі:
- "Пуцявінамі Якуба Коласа" — да 30 красавіка.
- "Мой лучший друг, мой лучший переводчик" (да 130-годдзя Сяргея Гарадзецкага) — да 6 красавіка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей
- "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўны музейны праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
- Выстаўка:
- Персанальная выстаўка Яніса Струпуліса "У медалях жыве гісторыя" — да 18 красавіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі:

- Персанальная выстаўка Ю.Герасімовіча "Веснавыя матывы".
- Выстаўка "Вызваленне Беларусі: верасень 1943 — 1944 гг."
- Выстаўка "Партызанскі лагер".

- 11, 12 — "Эсмеральда" (рамантычны балет у 3-х дзях) Ц.Пуні.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ
ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 327 60 81.

- 5, 6 — "Паўлінка" Янкі Купалы.
- 8, 9 — "Дон Жуан" Ж.-Б. Мальера.
- 10 — "Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл" паводле Ф.У. Радзівіл.
- 11 — "Офіс" І.Лаўзунд.
- 12 — "Ноч на Каляды" паводле М.Гогаля.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА
МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.

Філіялы Музея гісторыі
горада Мінска:МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл.Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскай. Дваранскі побыт".
- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- Выстаўка:
- Персанальная выстаўка заслужанага мастака РФ Нікаса Сафронава — да 5 мая.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ
РАТУША

г. Мінск, пл.Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
- ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.
- ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49.
Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі:

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Д. Шчамялёва".
- Выстаўка:
- Жывапіс Анатоля Скамарошчанкі — да 18 красавіка.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

- Упершыню на Беларусі! "Цмокі і васковыя фігуры" (скульптуры драконаў і герояў фэнтазі, а таксама гістарычныя персанажы царскай сям'і Раманавых) — да 29 чэрвеня.
- "Спадарыня Лялька" (выстаўка работ майстроў

аўтарскай лялькі з Мінска, Магілёва, Гродна, Гомеля і Вільнюса) — да 11 мая.

- Выстаўка тэракотавай керамікі народнага майстра-кераміста Мікалая Пушара "Жывыя рысы з добрым гумарам" — да 13 красавіка.

■ Выстаўка твораў сучасных мастакоў Гомеля "Прадчуванне вясны" — да 6 красавіка.

■ Выстаўка "Графіка Валерыя Ляшкевіча" — да 6 красавіка.

■ Выстаўка насякомых "Скульптура прыроды" — да 4 мая.

■ Арт-праект "Парачкі" (фотаработы, прысвечаныя Дню закаханых, на агароджы гомельскага парку) — да 13 красавіка.

■ "Ілюстрацыі да гісторыі беларускай..." (неафатаграфічныя работы В.Раковіча) — да 20 красавіка.

■ Выстаўка "Светлае Хрыстова Уваскрэсенне" — з 12 красавіка.

■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

■ "Чырвоная гасцёўня".

■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цэкаль паўднёвай галерэі).

■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца
Экспазіцыя:

■ "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:

■ "Створаныя эпохай Румянцава" (літаратурная выстаўка 2-й пал. XVIII — 1-й чвэрці XIX стст. са збору графа М.П. Румянцава).

■ "Класікі беларускага мастацтва".

Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:

■ "Свет звяроў Гомельшчыны".

Выстаўкі:

■ Куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.

■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажыт-

г. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажыт-

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

Гастролі Калужскага абласнога драматычнага тэатра:

- 5, 6 — "Аліса ў Краіне цудаў" паводле Л.Кэрала. Пачатак у 11.30.
- 5, 6 — "Дзікун" А.Касона. Пачатак а 19-й.
- 7, 8 — "Прыватнае жыццё каралевы" А.Паддубнай.

ных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).

■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).

Выстаўкі:

■ "Вестачка да свята" (вішавальныя паштоўкі канца XIX — пачатку XX стагоддзя).

■ "Гісторыя аднаго парахода" (прасы XVII — XX стст. з калекцыі А.Ярша).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ Выстаўка "Спякотнымі дарогамі Афганістана", прысвечаная 25-годдзю вываду савецкіх войск з Афганістана.

■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.

■ "Музей крыміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

■ Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".

Выстаўкі:

■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".

■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."

■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".

■ "Прывітанне, ранейшая Ліда".

■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".

■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

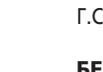
■ "На сваёй зямлі" — да 23 красавіка.

Галерэя
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

■ IX Міжнародная выстаўка жывапісу і графікі дзяцей і моладзі "На сваёй зямлі" — да 23 красавіка.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 288 15 49.

■ "Вербны кірмаш" — да 12 красавіка.

ШТОТЫДНЁВАЯ
МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыя

Рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН

Аглядальнік рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Спецкарэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Вольга НАВІЦКАЯ

Загадчык аддзела фотайлюстрацый — Юрый ІВАНОЎ

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.

Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23

Тэлефон-факс: (017) 334 57 41

Рэкламны адзел: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by

E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выданы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2014. Індэкс 63875, 638752